

Mededelingen

Portefeuillehouder: N. Meijer

Betreft : Belevingsonderzoek “Doen wat nodig is in Huizen”
Aan : Leden van de Commissie Algemeen bestuur en middelen
Van : N. Meijer
Behandelaar : Wilma Verwoerd
E-mail/telefoonnummer : w.verwoerd@huizen.nl / 035-5281576
Datum : 10 september 2024
Bijlagen : Belevingsonderzoek “Doen wat nodig is in Huizen”
Status : ter informatie

Graag informeer ik u over de uitkomsten en de stappen die wij hebben gezet en gaan zetten rondom de aanbevelingen uit het belevingsonderzoek “Doen wat nodig is in Huizen”.

Aanleiding onderzoek

In het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 (IVP 23-26) is onder meer het thema veerkrachtige wijken benoemd als een prioritair thema. Binnen dit thema wordt gewerkt aan het verder betrekken van inwoners en ondernemers bij (veiligheids)issues in hun woon- en/of leefomgeving. Als start voor het scherper in beeld krijgen van de beleving van veiligheid en de mate van veerkracht onder de inwoners, is een belevingsonderzoek uitgevoerd in de wijken Stad & Lande en Oostermeent-Bovenmaten, met als doel het in kaart brengen wat de geïnterviewde inwoners en betrokkenen bezig houdt, waar zij tegenaan lopen in hun woon- of werkomgeving en hoe zij de gesignaleerde problemen beleven. Beleving is geen ‘harde’ wetenschap maar laat wel de gevoelens van inwoners zien. Gevoelens die ons verder kunnen brengen in het ontwikkelen van gericht beleid en uitvoeringactiviteiten, zeker als die in samenhang gezien worden met informatie uit de Veiligheidsenquête 2022 en het communicatieplan ‘Zichtbaar in verbinding’.

De uitkomsten

Kort samengevat levert het belevingsonderzoek op dat er zowel zorgen als kansen leven bij inwoners. Zorgen over jeugd en drugs en de veranderende samenleving. Kansen als het gaat over de aanwezige veerkracht in de wijken, waarbij de gemeente en andere professionals kunnen aanhaken. De belangrijkste overkoepelende aanbeveling luidt: *Gemeente, laat je zien in de wijken. Zorg voor zichtbaarheid en ga de verbinding aan met inwoners!* Een tweede aanbeveling is de focus te richten op jongeren, in het bijzonder de zogenoemde 2% jeugd. De term 2% jeugd wordt veelal gebruikt als benaming voor vaak een relatief zeer kleine groep jongeren die ernstige overlast veroorzaakt met groot effect op de lokale veiligheidsbeleving.

Veerkrachtige wijken

Veerkracht is niet iets dat als vanzelf ontstaat. Uiteindelijk zijn het de bewoners zelf die het moeten willen en doen, maar hulp uit het netwerk van organisaties met kennis en middelen die voor minder zelfredzame bewoners het verschil kunnen maken kan hieraan bijdragen. Het op gang brengen en versterken van veerkrachtige wijken is geen kwestie van grote campagnes. Het is vooral klein kijken, aansluiten bij wat er is, bewoners ruimte geven voor

hun eigen oplossingen en de pet van bewoner op zetten. Om die reden zien we het werken aan veerkracht niet als een project of als participatietraject. Het is iets dat doorlopend plaatsvindt. Het begint bij het zichtbaar zijn als gemeente en het in gesprek gaan met bewoners, horen en zien wat zij ervaren en/of nodig hebben. Waarbij we de bewoners zien als buurtmakers en sturen op vertrouwen. Het is ook een zoektocht die je als gemeente samen met buurtbewoners en netwerkpartners aangaat.

Wat betekent dit concreet

Vanuit het perspectief klein kijken, zichtbaar zijn en aansluiten bij wat er is en speelt ligt het voor de hand om een start te maken met gesprekken met bewoners in allereerst de Kostmand en in tweede instantie de bewoners van de Oostermeent. Dit doen we laagdrempelig door de buurt in te gaan op verschillende momenten. In de Kostmand is hiermee inmiddels een start gemaakt door de burgemeester en OOV.

Dit krijgt een vervolg door gesprekken van burgemeester, wethouder jeugd en enthousiaste collega's uit verschillende afdelingen, alsmede op momenten het interventieteam, woningcorporatie en Versa Welzijn. Doel hiervan is inwoners en ondernemers samenbrengen, ze betrekken bij initiatieven van gemeente en andere organisaties en vooral luisteren naar welke initiatieven en oplossingen bewoners zelf zien en die stimuleren. Bijvoorbeeld rondom thema's als veiligheid, jeugd en jaarwisseling. De gemeente heeft hierin een ondersteunende rol. Dat betekent goed luisteren, de kennis en ervaring van bewoners een hoofdrol geven en het creëren van de randvoorwaarden die nodig zijn.

Aansluitend organiseren we in 2024/2025 tevens buurtbijeenkomsten over ingebrachte onderwerpen. Voor mogelijke oplossingen voor ingebrachte issues gebruiken we de kracht en expertise van de bewoners zelf. Zij kennen hun buurt immers het beste en kunnen met elkaar oplossingsgerichte gesprekken voeren.

In brede zin zetten we binnen de bestaande capaciteit de huidige (bescheiden, maar wel structurele) aanpak voort en bouwen we dit geleidelijk uit. Hierbij haken we aan bij de positieve betrokkenheid van inwoners en partnerorganisaties. Dat betekent dat we bestaande (gemeentelijke) initiatieven voortzetten en de follow-up daarvan goed borgen in de organisatie. Denk dan aan de wijkavonden en het te starten spreekuur van het college (op 28 september is de eerste), de tweewekelijkse wijksprekuren van de boa's (inclusief OOV-medewerkers en eventueel uit te breiden met medewerkers andere domeinen), de wijkveiligheidswandelingen, de recent gestarte mogelijkheid tot wijk-, buurt- en inwonersinitiatieven en daarmee samenhangend de zichtbaarheid van de participatiecoach als verbindende schakel, de inzet van het jongerenpanel, de participatie in bestaande netwerken waaronder die van levensbeschouwelijke organisaties en de community rondom het wijkgroenonderhoud.

Voor de inzet op jongeren en in het bijzonder de 2%-jeugd, houdt dit in dat de bestaande aanpak wordt gecontinueerd: samenwerking interventieteam/ambulant team met OOV, zwaardere casuïstiek in de persoonsgerichte aanpak, lokaal of in het Veiligheidshuis, voortzetting werkgroep jeugd en veiligheid voor de aanpak jeugd en jeugdvindplaatsen en samenwerking met scholen – mits zij hiervoor open staan – om sneller signalen te kunnen delen als jongeren dreigen te ontsporen. Daarnaast is de recente jaarwisseling aanleiding

geweest om te werken aan een vernieuwde voorbereiding daarvan met meer maatwerk per hotspot en betrokkenheid van ondernemers en jongeren(werk).

Tot slot

Kort samengevat werken we aan een min of meer organische doorontwikkeling van samenwerking met en participatie van inwoners en ondernemers als het gaat om zichtbaarheid gemeente, veerkracht in buurten/wijken en het gevoel van veiligheid, waarbij op alle gebieden borging in de organisatie van belang is. Om dit alles aan te jagen is tijdelijke proceskracht nodig, waarin eveneens aanpak Oud en Nieuw (en daarmee inzet op veiligheidsgevoel) wordt meegenomen. Deze proceskracht huren wij tijdelijk in.

RAPPORT GEMEENTE HUIZEN

December 2023

Movisie en Stichting Reindert

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

STICHTING
REINDERT

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Bevindingen: leefbaarheid en veiligheid.....	6
2.1	Bevinding 1: Overlast van gedrag van jongeren, drugsgebruik, -dealen	6
2.2	Bevinding 2: Spanningen rond diversiteit	9
2.3	Bevinding 3: Onbegrepen gedrag, komt het voor?	10
3	Leefbaarheid en veiligheid: oplossingsrichtingen en bruikbare kennis	13
3.1	Preventie en aanpak van overlast van gedrag van jongeren, drugsgebruik en -dealen.....	13
3.2	Spanningen rond diversiteit: bevorderen onderling contact en tegengaan discriminatie	17
3.3	Onbegrepen gedrag: preventie, individuele ondersteuning én destigmatisering	18
4	Bevindingen: Barrières binnen het huidige 'systeem'	20
4.1	Ervaren afstand tussen gemeente, andere organisaties en inwoners	20
4.2	Meldingen en opvolging.....	21
4.3	Oplossingsrichtingen en bruikbare kennis.....	22
5	Kansen in de wijken: Veerkracht van inwoners en wijken faciliteren	24
5.1	Sociaal kapitaal: versterk de bewoners/vrijwilligersinitiatieven	24
5.2	Diversiteit en inclusie	28
5.3	Sociale voorzieningen	28
5.4	Investeer in burgerparticipatie	29
5.5	Samenwerking tussen sectoren	29
6	Hoe nu verder?.....	32
	Bijlage 1: Opdracht en aanpak	33
	Bijlage 2: Situatieschets en cijfers	35
	Bijlage 3: Overzicht van interventies en kennisbronnen en literatuur	37

1 Inleiding

Hoewel Huizen een relatief kleine en rustige gemeente is, lijdt het onder stedelijke problemen. Vooral in wijken zoals Stad en Lande, Oostermeent en Bovenmaten, waar kwesties als jeugd- en drugsproblemen, onbegrepen gedrag en spanningen door diversiteit de leefbaarheid en veiligheid beïnvloeden. De gemeente wil proactief en preventief optreden en de signaleringsfunctie en veerkracht van de buurten versterken. Movisie en Stichting Reindert werden daarom ingeschakeld om in de wijken Stad en Lande, Bovenmaten en Oostermeent een belevingsonderzoek te doen en de volgende vragen te beantwoorden:

1. Wat zijn de zorgen van bewoners in genoemde wijken over leefbaarheid en veiligheid en hoe beïnvloeden deze het algehele veiligheidsgevoel, specifiek ten aanzien van (a) jeugdproblematiek, (b) spanningen door diversiteit en (c) onbegrepen gedrag? – *hoofdstuk 2 en 3*
2. Hoe functioneert de signaleringsfunctie vanuit de wijken en hoe kan deze worden verbeterd? – *hoofdstuk 4*
3. Hoe is de veerkracht van bewoners momenteel en hoe kan deze worden versterkt? – *hoofdstuk 5*
4. Welke rol kan de gemeente spelen in signalering en veerkracht en welke organisaties kunnen hierbij helpen? – *hoofdstuk 4 en 5*

Dit rapport betreft een belevingsonderzoek dat de verhalen van zowel inwoners als professionals presenteert, elk met hun eigen ervaringen en perspectieven. De onderzoeksopzet en uitvoering wordt verantwoord in bijlage 1.

Het is belangrijk op te merken dat deze verhalen niet noodzakelijkerwijs als absolute waarheden moeten worden beschouwd. In plaats daarvan bieden ze inzicht in de huidige situatie en de heersende opvattingen binnen de gemeenschappen, en ze werpen licht op zowel de mogelijkheden als de hindernissen om de geconstateerde problemen aan te pakken en kansen te benutten. Daarnaast worden oplossingsrichtingen gegeven voor praktijk en beleid op basis van onderbouwde kennis en *good practices*.

Rode draad en aanbeveling

Voordat we dieper ingaan op de resultaten in de komende hoofdstukken, willen we graag alvast de rode draad en overkoepelende aanbeveling delen. Wat opvalt, is dat er een gemeenschappelijk thema doorschijnt in de verschillende onderwerpen: de gemeente wordt niet ervaren als een betrokken partij die goed zichtbaar en vindbaar is voor haar inwoners.

<p>Het advies aan zowel de gemeente als aan de professionals luidt dan ook: Wees als (beleids)medewerker onderdeel van de wijk.</p>

Dit kan worden bereikt door actief zichtbaar en benaderbaar te zijn in de wijk, door contact te onderhouden en verbinding te zoeken, ondersteuning te bieden, samen te werken en betrokken te zijn bij bewonersinitiatieven. Deze aanpak geldt niet alleen voor gemeentelijke vertegenwoordigers, maar ook voor sociaal professionals. Dit heeft als belangrijk voordeel dat inwoners de gemeente gemakkelijker kunnen vinden, wat resulteert in een snellere overdracht van signalen naar de gemeente en de professionals. Hierdoor kan er sneller worden gereageerd op situaties en kan de veerkracht van inwoners effectiever worden versterkt.

De vraag naar dit onderzoek vloeit voort uit het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 van de gemeente Huizen. Zoals ook zal blijken uit de komende hoofdstukken zijn de vraagstukken waar de gemeente voor staat veel breder dan veiligheid. Bekijk hoe beleidsmedewerkers en uitvoeringsdiensten,

waaronder Wmo en Participatie en fysiek domein, onderdeel worden van de wijk. Dit kan worden bereikt door in gesprek te gaan met betrokken partijen in die wijk en hen te vragen welke behoeften zij zien. Het is belangrijk om hen uit te nodigen om bij te dragen aan mogelijke oplossingen, waarbij zelfs kleine oplossingen waardevol kunnen zijn. Daarnaast is het van belang om aan te sluiten bij zowel bestaande als nieuwe initiatieven, met begrip voor de bijdrage die deze initiatieven kunnen leveren. Dit proces leidt tot het vormen van partnerschappen.

Waarom is dit belangrijk? Het is van cruciaal belang om deze betrokken partijen te leren kennen, zodat samenwerking mogelijk wordt. In verschillende fasen van escalatie of polarisatie is de input van alle partijen noodzakelijk. Bijvoorbeeld, in een schoolsituatie kan een leerkracht van mening zijn dat een jongere gewoon vervelend is, terwijl iemand met expertise in crimineel gedrag kan aangeven dat er meer aan de hand is. Deze verschillende perspectieven moeten samenkomen. Het is ook van belang om inzicht te hebben in de fase van escalatie waarin een situatie zich bevindt. De diverse domeinen moeten samenwerken om te begrijpen wat preventief kan worden gedaan, welke individuele ondersteuning nodig is, en wanneer er sprake is van een crisis. Deze kennis is beschikbaar binnen verschillende beleidsterreinen en uitvoeringsorganisaties waar de gemeente verantwoordelijk voor is. Idealiter vullen deze elkaar aan. Dit vereist niet alleen verbinding tussen inwoners, maar ook tussen verschillende beleidsterreinen en organisaties die hierbij betrokken zijn.

Leeswijzer

Deze rapportage is opgebouwd uit een aantal hoofdstukken met de bevindingen rond leefbaarheid en veiligheid, mogelijke oplossingen, barrières en veerkrachtige initiatieven. Deze zijn verrijkt met onderbouwde kennis en good practices. In hoofdstuk 2 wordt beschreven wat de zorgen zijn van bewoners op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en in hoofdstuk 3 worden mogelijke oplossingsrichtingen gegeven. In hoofdstuk 4 wordt uiteengezet hoe de signaleringsfunctie werkt in de wijken en hoe deze kan worden verbeterd. De veerkracht van bewoners en hoe deze kan worden versterkt, staat centraal in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 staat aangegeven hoe verder kan worden gegaan en wat er al door de gemeente in gang is gezet. De opdracht, de verantwoording van de aanpak en een situatieschets van Huizen zijn opgenomen in de bijlagen.

2 Bevindingen: leefbaarheid en veiligheid

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op onderzoekvraag 1: Wat zijn de zorgen van bewoners in de wijken Stad en Lande, Oostermeent en Bovenmaten over leefbaarheid en veiligheid en hoe beïnvloeden deze het algehele veiligheidsgevoel? Op verzoek van de gemeente is speciale aandacht uitgegaan naar jeugdproblematiek zoals ervaren overlast (paragraaf 2.1); spanningen in relatie tot diversiteit (paragraaf 2.2) en verwachte toename van problematiek, zoals onbegrepen gedrag, veroorzaakt door de extramuralisering van de ggz (paragraaf 2.3).

2.1 Bevinding 1: Overlast van gedrag van jongeren, drugsgebruik, -dealen

'Ga in de avonden en weekenden maar eens kijken in de Kostmand. Vooral op vrijdagavond weet je echt niet wat je ziet!', zo vertelt een ondernemer in de Kostmand. Hij ziet de verloedering van de buurt voor zijn ogen gebeuren. Hij vindt het schrikbarend hoe openlijk er in de omgeving van het winkelcentrum wordt gehandeld in allerlei zaken. Het gaat volgens hem om drugs, maar ook om illegale handel in andere spullen. De handel vindt plaats vanuit auto's, bestelbusjes en garageboxen. De handhaving en politie lijken er nauwelijks tegenop te kunnen treden.

Verschillende bewoners en ondernemers ervaren regelmatig overlast van gedrag van jongeren. Dit lijkt zich te centrenen op een aantal plekken in de wijken.

Overlastgevend en asociaal gedrag

Meerdere mensen geven aan dat er rondom winkelcentra vaak sprake is van overlast, specifiek het winkelcentrum Oostermeent en Kostmand. Het gaat voornamelijk om groepen jongeren die rondhangen. Er wordt gesproken over vervuiling. Daarnaast wordt ook overlastgevend gedrag als schreeuwen en vechtpartijen genoemd en vernielingen en brandjes.

Een deel van de bewoners vindt het gedrag van de jongeren bedreigend. Deze mensen zeggen dat ze het spannend vinden om langs een groep jongeren te lopen en dat ze hen niet durven aanspreken op hun gedrag. Deels lijkt dit subjectief. Want andere bewoners geven aan nauwelijks last te hebben van overlast en roepen op om het 'niet groter te maken dan het is'. Deze bewoners vinden dat sommige medebewoners jongeren al snel als overlastgevers zien, terwijl zij nauwelijks bereid zijn zich in deze jongeren te verplaatsen. Het ontbreken van contact en hebben van vooroordelen over de jongeren leiden al snel tot onbegrip en angst.

Tegelijkertijd is er ook daadwerkelijk sprake van intimiderend gedrag. Enkele inwoners geven aan geen melding te durven doen vanwege angst voor represailles van de overlastgevende groep. Een voorbeeld is de ondernemer die toen hij wilde melden, werd bedreigd met: anders 'liggen zo je ruiten eruit'. Behalve angst zorgt ook een gebrek aan vertrouwen dat er iets met de meldingen wordt gedaan voor een terughoudendheid om zaken te melden.

Ook is er een aantal flats waarvan bewoners aangeven dat er overlast wordt veroorzaakt door jongeren. Zij vertellen over jongeren die in de flats rondhangen en rotzooi achterlaten, vernielingen aanrichten en in sommige gevallen drugs gebruiken. In verschillende flats zijn door De Alliantie zogenaamde *mosquitos* opgehangen. Dit zijn apparaten die een hoogfrequent geluid verspreiden dat voor ouderen niet meer hoorbaar is, maar voor jongeren de locatie onaantrekkelijk maakt. Volgens sommige bewoners heeft dit gezorgd voor een afname van de overlast bij die flats. Het kan er echter ook voor zorgen dat jongeren zich verplaatsen en hetzelfde gedrag ergens anders vertonen, het zogenaamde waterbedeffect.

Drugserelateerde overlast

Op sommige plekken gaat de overlast hand in hand met (*vermoedens van*) drugsgebruik en dealen. Meerdere mensen zien dat er wordt gedeald, met name in de avonden, of dat er transacties plaatsvinden van andere goederen. Het stoort deze inwoners dat het redelijk openlijk is, en dat er weinig aan gedaan lijkt te worden. Het is lastig in te schatten in hoeverre dit daadwerkelijk plaatsvindt of dat het situaties zijn die worden geïnterpreteerd als openlijk dealen. Er zijn echter wel een aantal aanleidingen en signalen die dit vermoeden bevestigen. Uit het rapport *Drugs en Jonge Aanwas* (2021) blijkt o.a. bezorgdheid over het verhandelen van soft- en harddrugs op openbare plekken, waarbij jongeren vanuit verschillende criminele circuits worden benaderd en gerekruteerd. Daarnaast wordt drugsgebruik onder jongeren in Huizen als een groeiend probleem gezien, waarbij vroegtijdige signalering wordt geadviseerd (zie hoofdstuk 3). Ook was er in 2022 in Huizen, in de Roef een explosie, vermoedelijk vanuit het criminele circuit. Dit incident heeft veel losgemaakt bij de buurtbewoners. Bovendien heeft er in de nabijgelegen gemeente Baarn (Movisie, Stichting Reindert, 2023) een vergelijkbaar onderzoek plaatsgevonden als in Huizen, waarbij specifiek is gekeken naar jongeren en drugs, en de problematische situatie die daarmee verband houdt. Het is duidelijk geworden dat deze problematiek zich niet beperkt tot de grenzen van één gemeente en daarom vereist het een aanpak die de gemeentegrenzen overstijgt.

Op sociale media worden berichten gepost van bewoners die verpakkingen van drugs op straat vinden, met foto's. Zo schrijft een bewoner bij een foto: 'Op verschillende plaatsen in het dorp heb ik op een tijdsbestek van 2 weken, 3 x drugs op straat gevonden! 1 x heroïne in plastic. En dit is de 2^e x deze week dat ik cocaïne in plastic verpakt vind. [...]'. Dit is dus concreet bewijs dat er ook daadwerkelijk drugs wordt gebruikt in de openbare ruimte en dat het ook gaat om zware verdovende middelen.

Landelijk is zichtbaar dat er steeds meer verschillende soorten drugs worden gebruikt. Het onderscheid tussen verschillende soorten drugs lijkt te vervagen. In Huizen hebben we dit niet duidelijk waargenomen, maar wel signalen gehoord vanuit de gemeenschap. Wat wel duidelijk aanwezig is, is blowen door de jeugd op verschillende hangplekken en alcoholgebruik. Vanuit verschillende sociaal professionals wordt ook aangegeven dat het softdrugsgebruik onder jongeren de laatste jaren steeds verder lijkt te zijn toegenomen en steeds vaker problematische vormen aanneemt: 'Blowen is nu echt wel een probleem voor veel jongeren in Huizen'. Daarnaast vertelde een jongere zelf ook dat er bepaalde plekken zijn waar meerdere jongeren samenkomen om te drinken en te blowen en dat zij ook steeds meer verslavingsproblematiek om zich heen ziet. In hoeverre het drugsgebruik is toegenomen ten opzichte van een aantal jaar geleden is moeilijk vast te stellen, maar er zijn wel verschillende signalen dat het gebruik hoger en zichtbaarder is geworden dan voorheen.

Er worden door verschillende bewoners zorgen geuit over deze jongeren: 'Onderhand is heel de jeugd wel een beetje aan het ontsporen volgens mij'. Zorgen over verdere ontsporing die zich niet beperkt tot drugs. Er wordt ook gesproken over problematiek als *shame sexting* en wapenbezit. De indruk bestaat dat boa's, politie en de gemeente weinig zicht en grip hebben op deze jongeren. Onzichtbaarheid van politie en boa's wordt vaker genoemd. Dit hangt onder meer samen met verminderde capaciteit van politie. Verschillende bewoners geven ook aan dat er voor jongeren niet

genoeg te doen is, met name voor de groep 14-18 jaar. Zij zouden hierdoor uit verveling sneller ongewenst gedrag gaan vertonen en die verveling uiten door zich bezig te houden met overlastgevend gedrag en (soft)drugsgebruik. Een bewoner geeft aan dat er in het verleden wel plekken waren waar jongeren samen konden komen, maar dat dit soort plekken tegenwoordig ontbreken: 'Vroeger was er nog een buurthuis in de Kostmand waar jongeren samenkwamen, maar zoiets is er nu niet meer.'

Dit gedrag komt ook op scholen voor. Groepjes jongeren die niet (meer) op school zitten, dringen school soms binnen. Met alle gevolgen van dien waaronder negatieve kanten van sociale media, zoals 'shame sexting'. Ouders, scholen en gemeentelijke instanties hebben vaak geen of beperkt inzicht in de online activiteiten van jongeren. Daarnaast worden ook docenten en leerlingen geconfronteerd worden met zogenaamd straatcultuur.¹

We merken dat mensen sterke beelden en wantrouwen hebben richting de jongeren op straat. Hoewel er een kleine groep zorgwekkend gedrag laat zien, worden jongeren op straat in het algemeen al snel gezien als 'hangjeugd' en 'overlastgevend' waartegen maatregelen genomen moeten worden zoals de eerdergenoemde 'mosquitos'. Mensen laten zich in hun beeldvorming vaak ook leiden door vooroordelen op basis van het uiterlijk van jongeren. Bijvoorbeeld ten aanzien van jongeren met hoodies. Sommige bewoners maken opmerkingen waarbij ze bij de overlastgevende jongeren ook verwijzen naar hun afkomst. Hierin schuilt het risico dat de problemen geculturaliseerd worden. We hebben geconstateerd dat een aantal bewoners op grond daarvan vooroordelen had ten aanzien van deze jongeren.

Er zijn ook bewoners die een genuanceerder beeld hebben. Zo vertelt een bewoner dat ook hij jongeren in de buurt ziet rondhangen, maar dat hij er geen last van heeft. Zo heeft hij een groepje blowende jongeren weleens aangesproken, waarop de jongeren begripvol reageerden en zich verplaatsten. Deze inwoner geeft aan dat het ook zit in de manier waarop je jongeren aanspreekt en dat zij best open staan voor een constructief gesprek. En dit geven meerdere bewoners aan. Zij vinden dat jongeren tot een bepaalde hoogte ook de ruimte moeten krijgen om hun eigen ding te doen en dat het niet helpt om ze alleen maar als vervelend of ongewenst neer te zetten. Ook zijn er verschillende individuele initiatieven van inwoners voor jongeren (zie ook paragraaf 5.1 over bewonersinitiatieven):

Een lokale ondernemer in Huizen vertelt dat hij regelmatig jongeren in een kwetsbare positie over de vloer krijgt. Dit gaat bijvoorbeeld om schoolverlaters, maar ook om jonge vluchtelingen die behoefte hebben aan hulp om hun weg te vinden in de Nederlandse samenleving. Hij ziet dat veel van deze jongeren vast lijken te zitten en weinig perspectief hebben op wat ze met hun leven willen gaan doen. Hij maakt zich zorgen over hun de toekomst en wil iets voor hen betekenen. Daarom heeft hij op een gegeven moment besloten om een aantal van deze jongeren onder zijn hoede te nemen. Hij helpt ze door ze mee te laten draaien, biedt stageplekken en leert hen zijn vak. De ondernemer bouwt een relatie met deze jongeren op door ze vertrouwen te geven, door in ze te geloven. Dat vertrouwen missen deze jongeren vaak op andere plekken in de samenleving. Hij doet dit op eigen initiatief en wil dat ook zo houden. Wel zou hij het fijn vinden als hij signalen door kan geven aan de gemeente over jongeren die meer ondersteuning nodig hebben dan hij kan bieden. Zodat gespecialiseerde hulp bereikbaar wordt voor jongeren die te maken hebben met complexe problematiek.

¹ 'Straatcultuur' verwijst naar de informele en vaak ongeschreven normen, waarden, gewoonten en gedragingen die ontstaan in stedelijke omgevingen, vooral in achterstandswijken en gemeenschappen met beperkte middelen. Straatcultuur wordt vaak geassocieerd met jongeren en groepen die zich identificeren met een specifieke subcultuur die zich buiten de mainstream samenleving ontwikkelt.

De eigenaar van een sportschool is een belangrijk potentieel rolmodel voor jongeren. Met een soort natuurlijk overwicht over jongeren aan de rand van het samenleving. Met zijn brede en diverse contacten in de gemeente en de zeer diverse groep die zijn sportschool bezoekt, heeft hij een goed uitgangspunt om bij te dragen aan het versterken van de kwetsbare jeugd. Hij wil die bijdrage ook leveren. Ook wordt hij al her en der benaderd door hulpverlenersorganisaties. Dat is echter niet structureel en daarmee ook niet geborgd. Om zo te kunnen werken, moeten een aantal voorwaarden geregeld zijn. Een goede locatie voor de sportschool bijvoorbeeld. Samenwerking met de gemeente zou daarbij helpen. Daar ontbreekt het nu aan.

2.2 Bevinding 2: Spanningen rond diversiteit

'Nieuwe Nederlanders doen niet mee en de buurt haakt ook niet meer aan. Dat kan ook komen doordat de nieuwe Nederlanders niet goed geïntroduceerd worden in de buurt.'

'Huizen is van oudsher een typisch vissersdorp, gebaseerd op ons-kent-ons.' Door de jaren heen zijn er verschillende nieuwe groepen mensen in Huizen komen wonen. Eerst de mensen die kwamen werken in de Philips-fabriek, die in de jaren '50 van de vorige eeuw zich in Huizen vestigde. Later kwamen er ook Molukkers en mensen uit Marokko en Turkije, zo vertelt een bewoner. De doorlopende komst van nieuwe groepen ondermijnt het ons-kent-ons gevoel. En dat leidt tot wij-zij denken wanneer deze groepen moeilijk met elkaar in contact komen.

In Huizen worden, zoals in elke gemeente in Nederland, statushouders gehuisvest. Diverse respondenten merken op dat statushouders niet worden geïntroduceerd in de wijk. Een aantal bewoners met een Nederlandse (Huizense) achtergrond vindt dat 'de buurt is veranderd'. Ze ervaren dat dit spanningen oplevert waarbij ze wijzen op culturele verschillen. Zo noemen ze het verschil in leefwijze, bijvoorbeeld dat (jonge) kinderen tot laat buiten spelen. Ook ervaren ze een taalbarrière, wanneer wordt geprobeerd contact te leggen. Het lijkt erop dat er voornamelijk een gebrek aan begrip is tussen de bewoners. Dit resulteert in een ongemakkelijke sfeer waarin mensen wel naast elkaar leven, maar nauwelijks tot geen contact met elkaar hebben en dus vooral langs elkaar leven. Diverse inwoners spreken de wens uit dat de gemeente ondersteunt bij de introductie van statushouders in wijken. Ook wijzen ze erop dat statushouders meer ondersteuning nodig hebben om hun plek te kunnen vinden in Huizen.

Daarnaast lijkt de krappe woningmarkt de onderlinge verhoudingen nog meer onder druk te zetten. Zo zouden 'oude bewoners' het gevoel hebben dat alle woningen die vrij komen worden toegewezen aan statushouders. Sommige bewoners hebben ook stereotype beelden en vooroordelen over nieuwe bewoners. Er is sprake van wij-zij denken. In een aantal gevallen uit zich dat ook in discriminatoire uitingen. Zo komen bij de woningcorporatie geregeld telefoontjes binnen wanneer er een huis vrij komt in de buurt. Mensen vragen letterlijk 'of er geen buitenlanders komen wonen?'. De signalen over spanningen over nieuwkomers gaan overigens niet uitsluitend over statushouders, maar het betreft meer algemeen mensen die voorheen geen binding hadden met de kern Huizen. In hoeverre woningen ook daadwerkelijk vooral aan nieuwkomers worden toegewezen, hebben wij niet kunnen vaststellen, maar dat dit sentiment leeft, is wel in meerdere gesprekken naar voren gekomen. Dergelijke sentimenten passen ook in een tendens die we ook in andere gemeenten zien. In verschillende onderzoeken wordt dit deels toegeschreven aan het afnemen van de publieke familiariteit. Een ontwikkeling waarbij bewoners ervaren dat ze elkaar niet (meer) kennen, niet goed weten wat ze van elkaar kunnen verwachten, waardoor zij zich niet meer vertrouwd voelen in de eigen buurt.

We zagen dat in relatie tot ervaren overlast van het gedrag van jongeren regelmatig verwezen werd naar hun achtergrond. Daarbij werden ook meningen geventileerd over groepen mensen met

Marokkaanse achtergrond. We hebben op basis van de gesprekken geen beeld gekregen van hoe breed dit speelt. Wel werd duidelijk dat hierover spanningen bestaan en vooroordelen meespelen.

Verder zijn er signalen dat er (nog steeds) wantrouwen heerst bij met name (een deel van) de Marokkaanse gemeenschap in Huizen richting de gemeente. Dit heeft zijn oorsprong in een onderzoek door onderzoeksbureau NTA dat is geïnitieerd door de gemeente om netwerken binnen de islamitische gemeenschap in kaart te brengen in een periode waarin zorgen waren over radicalisering en terrorisme. Naar aanleiding van dit onderzoek en soortgelijke onderzoeken in andere gemeenten, is er veel ophef ontstaan. Het leek erop dat in Huizen het vertrouwen enigszins was hersteld. Echter, de onderzoekers spraken met een aantal inwoners uit de islamitische gemeenschap, die aangaven dat er vanuit de gemeenschap nog steeds een grote vertrouwensbreuk is jegens de gemeente. 'Vertrouwen komt te voet en gaat te paard', zegt een van de bewoners. Er wordt ook aangegeven dat dit zonde is, omdat hierdoor de gemeente de verbinding met een belangrijke groep inwoners van Huizen is kwijtgeraakt. Een gevoelige kwestie waar we (mede op hun advies) binnen de scope van dit onderzoek niet verder over in gesprek zijn gegaan.

Daarnaast is er *bij een groep inwoners*, een situatie gesignaleerd van uitsluiting en pestgedrag richting een homoseksuele man vanwege zijn geaardheid:

Een homoseksuele man wordt stelselmatig geconfronteerd met treiterijen, pesten en uitsluiting, voornamelijk door jongeren uit de eigen groep, vanwege zijn geaardheid. Zelfs in zijn eigen huis ontsnapt hij niet aan dit gedrag, waardoor hij zich nergens veilig voelt. Het openbaar vervoer vermijdt hij vanwege de scheldpartijen en intimidatie door jongeren. Hij ervaart een totaal gebrek aan acceptatie binnen de hele gemeenschap waartoe deze groep jongeren behoort en heeft de hoop op verbetering verloren. Hij krijgt psychologische hulp vanuit de Wmo, maar hij denkt niet dat dit genoeg helpt om zijn situatie te verbeteren. Het vertrouwen dat de gemeente hem kan helpen, is hij inmiddels wel verloren. Deze eenzaamheid en uitzichtloosheid beginnen hun tol te eisen, en hij vreest dat hij binnenkort het heft in eigen handen zal nemen. Het liefst wilt hij gewoon in Huizen blijven wonen, maar als er niets verandert, zal hij zijn heil ergens anders gaan zoeken.

De situatie is als zeer zorgelijk en mogelijk gevaarlijk geïdentificeerd door Stichting Reindert, die onmiddellijk actie heeft ondernomen bij de gemeente om samen met de man aan tafel te gaan en snel naar een oplossing te zoeken voor de situatie. De gemeente heeft opgeschaald en er wordt nu in samenwerking met de woningbouwcorporatie gekeken naar een woning voor hem buiten de regio. Dit proces loopt nog.

2.3 Bevinding 3: Onbegrepen gedrag, komt het voor?

[...] Laatst zag ze bijvoorbeeld iemand op blote voeten op straat lopen. Verder valt het op dat een groepje mannen die alcoholverslaafd zijn samenscholen bij bankjes en dergelijke. Deze mensen lopen er een beetje verloren bij. Dit geeft het gevoel dat niemand zich om hen bekommert en dat zij aan hun lot overgelaten worden.

Door decentralisaties van de ggz en beschermd wonen, wonen nu meer kwetsbare mensen in buurten. Dit leidt tot concentratie van deze bewoners in bepaalde wooncomplexen en buurten. Daarnaast groeit de complexiteit en snelheid van het leven door de digitale samenleving, wat leidt tot meer individualisering. Dit wordt versterkt door flexibilisering van de arbeidsmarkt, nadruk op zelfredzaamheid vanuit de overheid en afnemende sociale cohesie. Meer dan 40% van de Nederlanders ontwikkelt gedurende hun leven mentale problemen die hun functioneren en leven verstoren. De druk om het goed te doen, neemt ook toe, mede door online invloeden. De

levensstandaard is verslechterd door de crisis in 2008, de coronalockdown en inflatie als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Dit veroorzaakt stress en verminderde denkkraft bij veel mensen. Het aanpassingsvermogen vermindert daardoor, wat kan leiden tot ontwrichting en verstoorde verhoudingen tussen burens. Deze trend is ook zichtbaar in Huizen, met name in de Oostermeent.

Diverse inwoners zien in toenemende mate mensen op straat met onbegrepen gedrag en wellicht een psychische kwetsbaarheid. Ze geven voorbeelden van mensen die schreeuwen in het winkelcentrum, van iemand die op blote voeten op straat loopt en een groepje alcoholverslaafde mannen dat samschoolt op een bankje in het park. Een concreet voorbeeld:

‘Een man van middelbare leeftijd, woonachtig in een flat bij de Oostermeent zorgt in de nacht voor veel geroezemoes. Hij belt onder invloed van middelen aan bij burens, omdat hij zijn sleutel is vergeten. Ook klimt hij via het balkon van een buurvrouw naar zijn eigen woning. De politie is op de hoogte van de situatie.

In de gesprekken met bewoners uiten zij vooral hun zorgen hierover. Ze vragen zich af of deze mensen wel tijdig en adequaat ondersteuning krijgen. Zo zegt een inwoner: ‘Deze mensen lopen er een beetje verloren bij. Dit geeft het gevoel dat niemand zich om hen bekommert en dat zij aan hun lot overgelaten worden’. Naast zorgen bespeuren de onderzoekers in de gesprekken met inwoners ook onwetendheid en soms ook onbegrip richting mensen met een psychische kwetsbaarheid. Niet alleen delen respondenten hun zorgen, ze geven ook verklaringen. Bijvoorbeeld, dat de samenhang in de buurt achteruit is gegaan en dat iedereen op zichzelf is. Dat dit er ook voor zorgt dat mensen met problemen later in beeld komen en weinig mensen om zich heen hebben die iets voor ze kunnen doen. En dat bij verward gedrag te laat wordt ingegrepen en mensen steeds langer thuis moeten wonen. Sommigen schrijven problemen rondom mensen met onbegrepen gedrag ook toe aan het feit dat de corporaties hen allemaal rond hetzelfde gebied plaatst.

Het FACT-Team geeft een andere verklaring. Zij zien een groep cliënten – mensen met een psychische aandoening – met een combinatie van problematiek: naast psychische problemen gebruiken ze ook drugs. Zij denken dat juist het drugsgebruik een belangrijke reden is van de overlast van mensen met onbegrepen gedrag en niet het gebrek aan bedden in de ggz, zoals vaak wordt gesteld. Deze dubbele diagnose verslechtert de hulpverlening vanuit de verslavingszorg, is hun ervaring. Het FACT-team ervaart een moeizame samenwerking met Jellinek. Bij Jellinek houden ze hulpvragen toch snel af als er naast verslaving ook sprake is van ggz-problematiek. Het FACT-team vindt echter dat deze zaken niet los van elkaar kunnen worden gezien, dat ze juist heel erg met elkaar te maken hebben.

Ook vanuit ander perspectief zou de samenwerking beter kunnen. Zo geeft een ondernemer die we spraken aan dat zij samen met andere ondernemers graag in contact wil komen met het FACT-team en het Interventieteam. Zij zien in het winkelcentrum regelmatig mensen die verward gedrag vertonen en zouden graag een korte lijn met deze teams hebben om signalen door te kunnen geven.

Daarnaast signaleren medewerkers van het FACT-team GGZ Huizen dat mensen met ggz-problematiek worden uitgebuit door drugsdealers. Een zeer zorgelijke ontwikkeling. Met name de rol van de dealers hierin is voor hen een doorn in het oog.

Mensen met ggz-problematiek bevinden zich in een kwetsbare positie en zijn daardoor extra vatbaar voor verslavingen. Dealers maken misbruik van deze kwetsbaarheid door deze cliënten op te zoeken en hen drugs aan te bieden, in de hoop dat ze door een verslaving afhankelijk van hen worden. Deze praktijken gaan zelfs zo ver dat ze soms drugs aanbieden via pakketjes in de brievenbus of door hen thuis op te zoeken, zelfs als er al hulpverleners aanwezig zijn. Daarmee ontnemen ze iemand zijn keuzevrijheid. Daarnaast is gebleken dat dealers verslaafden gebruiken

als proefkonijnen voor het testen van nieuwe designerdrugs. Zo wil een cliënt van de drugs afkomen. De druk van de dealers die hem thuis opzoeken en verleiden, daar is hij niet tegen bestand. Bij een andere cliënt was sprake van criminele uitbuiting (overhalen om testament aan te passen voor de dealer) en seksuele uitbuiting (loverboy-praktijken). De praktijken van de dealers omschrijven de FACT-team medewerkers als meedogenloos en gewetenloos. Het maakt hun werk als behandelaar heel moeilijk als zij aan de ene kant hard bezig zijn om een cliënt stabiel te krijgen, terwijl de dealers aan de andere kant actief bezig zijn om ze weer aan de drugs te krijgen. 'Het is dweilen met de kraan open.'

Bovenstaand verhaal en de heftigheid ervan was aanleiding om direct in actie te komen richting de afdeling Veiligheid van de gemeente. Deze kwestie heeft geleid tot een opschaling op bestuurlijk niveau.

3 Leefbaarheid en veiligheid: oplossingsrichtingen en bruikbare kennis

In hoofdstuk 2 werd ingegaan op de ervaren leefbaarheid en veiligheid onder bewoners. Dit hoofdstuk borduurt hierop voort en gaat specifiek in op de oplossingsrichtingen (onderzoeksvraag 1); specifiek voor de drie thema's: jeugdproblematiek (paragraaf 3.1); spanningen in relatie tot diversiteit (paragraaf 3.2) en verwachte toename van problematiek, zoals onbegrepen gedrag, veroorzaakt door de extramuralisering van de ggz (paragraaf 3.3).

3.1 Preventie en aanpak van overlast van gedrag van jongeren, drugsgebruik en -dealen

Om de geconstateerde problemen aan te pakken en in de toekomst te voorkomen is het allereerst belangrijk om de jongeren om wie het gaat niet als een homogene groep te benaderen. Er is geen 'one size fits all'.

De jongeren die ernstige overlast veroorzaken met name gerelateerd aan (drugs)criminaliteit zijn beperkt in aantal. Het betreft een kleine groep met grote impact op de samenleving, zogenaamde negatieve rolmodellen. Het is nodig om deze jongeren zo vroeg mogelijk in beeld te hebben. Daarbij spelen alle actoren in de wijk een rol, inwoners zelf, maar ook jongerenwerkers en andere professionals in de wijk. Vervolgens is het zaak om te kijken naar de onderliggende oorzaken. Waar sprake is van serieuze (individuele) problematiek en jongeren verder dreigen af te glijden, is het belangrijk om hiervoor een sluitende aanpak in te zetten gericht op persoonlijke begeleiding en preventie. Deze jongeren hebben meer nodig dan regulier jongerenwerk. Regulier jongerenwerk richt zich vaak hoofdzakelijk op kwetsbare jeugd en is over het algemeen goed in staat om deze groep te bereiken. Helaas is het niet altijd toereikend om de kleine risicogroep te bereiken die voor de ernstige overlast zorgt.

Jan Dirk de Jong legt in zijn rapport *Jongerenwerk voor de '2%'* (2022) uit dat ongeveer 2% van de jongeren valt onder de doelgroep die ernstige overlast veroorzaakt. Alhoewel het precieze percentage uiteraard zal verschillen per gemeente (of zelfs per wijk) gaat het erom dat er vaak een relatief zeer kleine groep jongeren is die een groot effect heeft op de lokale veiligheidsbeleving in de samenleving. Stichting Reindert heeft geconstateerd dat ook in Huizen sprake is van een kleine groep jongeren en jongvolwassenen die de angel vormt in het begrip jeugdoverlast. Daarnaast zien zij dat het in Huizen, net als in de meeste andere gemeenten waar zij hebben gewerkt, ontbreekt aan een specifieke aanpak voor deze moeilijke doelgroep. De Jong (2022) stelt dat een aanpak voor de groep die ernstige overlast veroorzaakt altijd plaats moet vinden op het snijvlak van het sociaal domein en het veiligheidsdomein. Een dergelijke integrale aanpak moet bestaan uit een combinatie van repressieve en preventieve maatregelen met aandacht voor interventies op alle relevante leefgebieden. Het succes van deze aanpak hangt sterk af van een stevige regie vanuit de gemeente en een goede samenwerking en informatiedeling tussen alle betrokken partijen. Dat vraagt om een goede afstemming, zowel tussen diverse afdelingen binnen een gemeente als met relevante partners als de politie, het openbaar ministerie, de (jeugd)reclassering, zorg- en welzijnsinstellingen, woningcorporaties, scholen en sportverenigingen. Daarnaast zijn ook lokale ondernemers en bedrijven die werkgelegenheid bieden en de ouders zeer relevante partners in dit geheel.

Wat kan de gemeente concreet doen?

- Probeer meer zicht en grip te krijgen op individuele problematieken die spelen onder een aantal jongeren in samenwerking met onder andere de school en andere jongeren, sleutelfiguren, ouders/familieleden en professionals in de wijk.
- Zet in op jongerenwerkers die specifiek worden toegerust om met de '2%-jongeren' om te gaan. Een voorbeeld van een effectieve jeugdinterventie waarvan de werkzame bestanddelen als inspiratie kunnen dienen, is Alleen jij bepaalt wie je bent. Uit deze interventie wordt duidelijk dat er in de eerste plaats sprake moet zijn van regelmatig en duurzaam contact met een of meer vaste jongerenwerkers. Daarnaast is het belangrijk dat die jongerenwerkers goede werkrelaties opbouwen als een soort mentorachtige welzijnsprofessionals. Verder is zo'n aanpak vooral gericht op een positief proces van verandering, met veel aandacht voor het stimuleren van intrinsieke motivatie.
- Organiseer een persoonsgerichte aanpak voor jongeren die structureel overlast geven of crimineel gedrag vertonen/veroorzaken. Dat betekent een grotere rol voor handhaving door boa's en politie, maar ook voor het signaleren van deze problematiek, bijvoorbeeld door jeugdconsulenten. Hierin is ook de rol van het reeds bestaande Interventieteam van de gemeente belangrijk.
- Zorg voor handhaving waar bepaald gedrag leidt tot grensoverschrijdend of strafbaar gedrag. En ga in gesprek met jongerenwerk, jeugdteam, scholen en verenigingsleven over de aanpak van gesignaleerde problemen.
- Regisseer samenwerking en afstemming tussen verschillende afdelingen binnen de gemeente en tussen de gemeente en publieke partijen zoals de politie, de (jeugd)reclassering, zorg- en welzijnsorganisaties, woningcorporaties, scholen en sportverenigingen. Daarnaast kunnen ook private partijen, zoals ondernemers en bedrijven die werkgelegenheid bieden, een relevante partner zijn. Uit onze bevindingen blijkt dat al deze partijen goed vertegenwoordigd zijn binnen Huizen en dat er bij hen meer dan voldoende bereidheid is om samen te werken met de gemeente.
- Zoek samenwerking met andere gemeenten in de regio om eventuele problemen die hieruit voortkomen te voorkomen en aan te pakken. Het is belangrijk om bij drugsgebruik en -handel niet alleen te focussen op wat er binnen de grenzen van de gemeente gebeurt, maar dat er ook wordt gekeken naar de omringende gemeenten.

Naast de kleine groep jongeren die ernstig overlast veroorzaakt, is er een grotere groep jongeren die door diverse inwoners worden omschreven als 'overlastgevend' en 'hangjongeren'. Diverse signalen laten zien dat een deel van de jongeren losstaat van de gemeenschap en dat er bij andere inwoners angst is voor de jongeren. Een deel van de bewoners durft het gesprek niet aan te gaan met de jongeren. Het is belangrijk te investeren in contact en onderlinge verbinding tussen jongeren en andere bewoners. Om tijdig te signaleren als zaken niet goed gaan en om jongeren het gevoel te geven dat ze er toe doen, dat zij ook onderdeel zijn van de gemeenschap/de wijk. Kortom, hoewel er dus wel degelijk iets moet worden gedaan om de daadwerkelijke overlastgevers aan te pakken, moet er ook worden geïnvesteerd in manieren waarop verschillende groepen in de gemeenschap op een meer harmonieuze manier met elkaar kunnen samenleven.

Wat kan de gemeente concreet doen?

- **Werk samen met jongeren zelf**
Zet hun ervaringskennis in en zorg voor jongerenparticipatie. Er is veel kennis beschikbaar over wat hierbij werkt. Belangrijke inzichten in de wetenschap zijn dat het belangrijk is om jongerenparticipatie een duidelijke plek en borging te geven binnen de gemeentelijke organisatie. Kies voor vormen van jongerenparticipatie die een divers jongerengeluid laten horen en vraag jongeren zelf op welke onderwerpen zij invloed willen hebben. Laat ze dus op voorhand meedenken over vragen waarbij hun input belangrijk is.²

² <https://www.movisie.nl/artikel/tijd-om-te-gaan-doen-wat-werkt-jongerenparticipatie>

- **Zet geloofwaardige positieve rolmodellen in**

Rolmodellen kunnen gedrag van anderen beïnvloeden, zowel in positieve als in negatieve zin, als mensen geloven dat zij in de toekomst net als het rolmodel zouden kunnen worden. Om jongeren met een groter risico om 'af te glijden' op het rechte pad te houden, is het belangrijk dat zij mensen in hun omgeving hebben waar zij tegen op kunnen kijken en die hen het goede voorbeeld geven. Dit soort positieve rolmodellen kunnen een grote rol spelen in een preventieve aanpak van jeugdproblematiek. Uit onderzoek van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) blijkt dat jongeren openstaan voor rolmodellen en dat rolmodellen van betekenis kunnen zijn voor hen. Daarnaast blijkt uit onderzoek van het Trimbos-instituut dat jongeren eerder bevattelijk zijn voor positieve dan voor negatieve rolmodellen. In deze [factsheet](#) beschrijven CCV en de Wegwijzer Jeugd en Veiligheid aan welke randvoorwaarden een positief rolmodel moet voldoen en waar bijvoorbeeld de gemeente of een jongerenwerker aan moet denken bij het inzetten van een rolmodel. Geloofwaardigheid bij de doelgroep is bijvoorbeeld cruciaal.

- **Investeer in (informele) medeopvoeders in de wijk**

Voor het bereiken van jongeren is het ook raadzaam om medeopvoeders (ook wel sleutelfiguren genoemd) te mobiliseren voor beter contact met jongeren, en actiever met hen te samenwerken. Met de term 'pedagogische basis of kracht in de wijk' wordt verwezen naar het belang van medeopvoeders voor kinderen. Voor de jongeren die worden beschreven in dit onderzoek is het van belang dat hier verder op wordt ingezet. [Het Nederlands Jeugdinstituut](#) (Kalis, 2020) onderscheidt 4 groepen opvoeders: 1) nabije opvoeders, zoals partner, familieleden en vrienden; 2) Informele opvoeders op afstand, zoals burens en ouders van klasgenoten; 3) Nabije formele opvoeders, zoals vrijwilligers en begeleiders van vrijetijdsbesteding en welzijnsorganisaties, bijvoorbeeld ook jongerenwerkers en 4) formele medeopvoeders op afstand, zoals huisarts, jeugdhulp en wijkteams.

Stichting Reindert heeft geconstateerd dat er meerdere inwoners zijn die graag een (grotere) rol willen spelen richting de jongeren als zogenaamde medeopvoeder. In het verleden waren er bijvoorbeeld de Buurtvaders, een initiatief dat helaas niet meer bestaat. Gemeente of jongerenwerk kan bewoners een cursus aanbieden over de omgang met jongeren aan oudere inwoners. Stichting JoU Utrecht verzorgt bijvoorbeeld zo'n training. Maar er is ook een sportschool en een lokale ondernemer waar veel jongeren komen en die zich graag willen inzetten. Een mooi voorbeeld van jeugd- en jongerenwerk (met een grote rol voor vrijwilligers) is [Presikhaaf University](#) in Arnhem. Zij zetten zich in voor gelijke kansen voor kinderen en jongeren. Ook [Stichting Durf te dromen](#) in de wijk Overvecht in Utrecht is een mooi praktijkvoorbeeld.

- **Online jongerenwerk**

Er is doorgaans weinig zicht op de online wereld van jongeren door ouders, school, gemeente en gemeentelijke uitvoeringsorganisaties. Het betreft een belangrijk onderdeel van de leefwereld van jongeren. Het is belangrijk om ook te weten wat er online speelt zodat daar, wanneer nodig, goed op kan worden geacteerd. Het is daarom aan te raden in te zetten op online jongerenwerk, zie bijvoorbeeld deze publicatie over [Online jongerenwerk](#) van het NJi (2019) en dit [praktijkverhaal](#).

Verder heeft Stichting Reindert geconstateerd dat er, zoals op veel plekken in Nederland, drank- en drugsgebruik is onder jongeren. Dit kan gemakkelijk leiden tot ervaren overlast. Hieronder geven we beknopt bruikbare kennis op dit onderwerp:

- **Leeftijdsgeschiede voorlichting op scholen**

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat schoolprogramma's effectief kunnen zijn in het voorkomen of verminderen van middelengebruik. Dit effect is echter niet hetzelfde voor alle leeftijdsfasen en het is dus belangrijk om goed te kijken welke preventieprogramma's effectief zijn voor specifieke leeftijdsgroepen. Een school die wil inzetten op preventie van middelengebruik heeft verschillende mogelijkheden die effectief zijn, zoals interventies die zich richten op de ontwikkeling van sociale vaardigheden, deskundigheidsbevordering voor ouders en docenten en werken aan een gezond schoolklimaat. Deze mogelijkheden staan per leeftijdscategorie op een rij

in de Richtlijn Verslavingspreventie Onderwijs van het Trimbos-instituut. Verder is de betrokkenheid van ouders en verzorgers essentieel. In een rapport dat Movisie en Stichting Reindert voor de gemeente Baarn hebben geschreven, staat in paragraaf 7.4 beschreven aan welke voorwaarden een effectief preventieprogramma op school moet voldoen, met daarbij enkele inspirerende voorbeelden.

- **Weerbaarheid jongeren versterken**

Zet in op het vergroten van weerbaarheid van jongeren. Verschillende partijen kunnen hierin een rol spelen, waaronder jongerenwerk en scholen. Ook voor de langere termijn is dat belangrijk. Er is veel kennis beschikbaar over hoe dit effectief aan te pakken.³ Wie weerbaar is, kan omgaan met veranderingen. En weet terug te veren of kansen te grijpen bij tegenslag en andere impactvolle gebeurtenissen. Het risico van verminderde weerbaarheid is onder andere dat mensen makkelijker beïnvloedbaar zijn of ontvankelijker voor (negatieve) verleidingen, zoals criminaliteit of radicalisering.

- **Ouders**

Ook ouders hebben behoefte aan ondersteuning wanneer hun kinderen dreigen te ontsporen of wanneer zij überhaupt niet goed weten wat er speelt in het leven van hun kinderen. Het gaat grofweg om ondersteuning voor drie groepen ouders: 1) Ouders met kinderen die (grote) problemen hebben, ontspoord zijn of dreigen te ontsporen, en zich wellicht al in het criminele circuit bewegen. Deze ouders hebben intensieve begeleiding nodig om hun kind weer op het juiste pad te krijgen. 2) Ouders die moeite hebben met de opvoeding van hun kinderen en/of moeilijk kunnen omgaan met hun antisociale of grensoverschrijdende gedrag. Zij hebben opvoedondersteuning nodig om beter te kunnen omgaan met moeilijk gedrag, om hun kinderen weerbaarder te maken en te behoeden voor (grotere) problemen. En 3) alle andere ouders, ook zij die (nog) geen problemen ervaren. Voor hen is voorlichting belangrijk over hoe een positieve en betrokken opvoeding kan bijdragen aan de weerbaarheid van jongeren, en over hoe je het gesprek aan kunt gaan met je kind over de risico's van verdovende middelen.

We weten uit onderzoek dat jongeren soms vervelende ervaringen hebben op sociale media (zoals shame sexting), maar dat dit vaak buiten beeld is bij de ouders. Het is daarom goed als ouders met hun kinderen in gesprek gaan over hun mediagebruik en met hen praten over hun online ervaringen. Zij kunnen hun kinderen bijvoorbeeld al wijzen op mogelijkheden die zij kunnen gebruiken wanneer zij online in vervelende situaties terecht komen. Zo kan een kind zelf hulp inschakelen bij vervelende situaties via Meldknop.nl of de uitleg van Steffie.nl gebruiken bij ongewenste berichten over seks. Verder staan er in een factsheet van Pharos verschillende vormen van laagdrempelige ondersteuning van ouders bij mediaopvoeding beschreven.

- **Stel actief een sociale norm tegen drugs/drank**

Het actief stellen van een sociale norm tegen drugs- en drankgebruik helpt om duidelijk te maken dat het niet oké is, niet wenselijk is en niet geaccepteerd wordt. Gedeelde normen en waarden geven richting aan de samenleving en bieden daarmee duidelijkheid over gedrag, over wat wel en wat niet geaccepteerd is. Gedeelde normen en waarden helpen ongewenst gedrag te benoemen, te corrigeren en te handhaven. Het is echter niet voldoende om alleen een norm te stellen. Een norm moet ook tegen het licht worden gehouden en men moet zich bewust zijn van waarom een bepaalde norm belangrijk is en waar deze op gebaseerd is. Daarnaast is het bij het stellen van een gezamenlijke norm belangrijk dat de jongeren er zelf ook bij worden betrokken en de kans krijgen om hun eigen mening te uiten, in plaats van dat het ze alleen wordt opgelegd. Hierdoor zullen zij eerder geloven in het belang van de norm en deze ook eerder naleven. Verder moet er bij voorlichtingen aan ouders over drugsgebruik ook aandacht worden besteed aan hun eigen drank- en drugsgebruik en de invloed die dat kan hebben op de houding en het gedrag van hun kinderen. Op www.skipdietrip.nl staat een aantal aanbevelingen voor preventie van normalisering van drugsgebruik in deze infographic.

³ <https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-versterken-weerbaarheid-jongeren>

3.2 Spanningen rond diversiteit: bevorderen onderling contact en tegengaan discriminatie

Het is belangrijk te investeren in contact en onderlinge verbinding tussen jongeren en wijkbewoners, wijkbewoners met diverse achtergronden, religies en culturen (én tussen bewoners met en zonder psychische kwetsbaarheid).

- **Zet in op het versterken van de publieke familiariteit**: een gevoel van onderlinge vertrouwdheid. Botsende leefstijlen hebben namelijk vaak te maken met een gebrek aan publieke familiariteit. Onderlinge vertrouwdheid ontstaat uit herhaaldelijk (positief) contact in de publieke ruimte, bijvoorbeeld portiek-, schoolplein- en galerijgesprekken, waarbij mensen met elkaar kennis kunnen maken. Gebrek aan dit contact kan leiden tot onbegrip, ontoelaatbaar gedrag, ergernis en gevoelens van onveiligheid.
- Organiseer en ondersteun activiteiten gericht op het **bevorderen van sociaal contact**. Dit helpt om verschillen tussen mensen te overbruggen en draagt bij aan respectvol samenleven. Het kan bijdragen aan het vergroten van het wij-gevoel en aan het verminderen van vooroordelen en discriminatie. Hierbij kan gedacht worden aan activiteiten om nieuwe inwoners te verwelkomen of een buurt barbecue. Zorg daarnaast ook voor kennismaking als mensen nieuw in de buurt komen wonen. In Amsterdam Oud West verwelkomen ze nieuwe inwoners bijvoorbeeld met een welkomspakket onder het mom van 'Oud West Thuis Best' (Werken aan een buurt voor iedereen). In Huizen kwam in de gesprekken vaker aan de orde dat het niet kennen van nieuwe bewoners ongemak oplevert. Voorwaarde bij een kennismaking is natuurlijk wel dat deze inclusief is. Maar ook initiatieven waarbij inwoners samenwerken aan een gemeenschappelijk doel, bijvoorbeeld het opknappen van de achterpoorten of tuintjes, werken doorgaans goed om mensen op een laagdrempelige manier met elkaar in contact te laten komen. Of activiteiten die bijdragen aan het verminderen van vooroordelen en negatieve beeldvorming over nieuwkomers in de wijk. Zo weten we bijvoorbeeld dat een dialoog⁴, waarin mensen van verschillende herkomst elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen, ervoor zorgt dat deelnemers zich in elkaar gaan inleven, waardoor er over en weer empathie ontstaat, waardoor vooroordelen verminderen. Om te bepalen welk type activiteiten passend is, kan gebruik worden gemaakt van www.dewijkverbinder.nl. Hierin worden concrete handvatten gegeven voor verschillende situaties in wijken. Denk bij jongeren bijvoorbeeld aan sportactiviteiten: sport verbindt en verbreedert. Een inspirerend voorbeeld is Thuis Op Straat.
- **Werken aan vertrouwen en betrouwbaarheid**
Vertrouwen van burgers in overheid (of een gebrek daaraan) is een actueel thema in Nederland. Denk bijvoorbeeld aan de toeslagenaffaire en de stikstofcrisis. Het is urgent, in het ergste geval gaan mensen niet meer mee doen, of zelfs 'afhaken'. In Huizen hebben we gesignaleerd dat er een vertrouwensbreuk is van (een deel van de) Marokkaanse gemeenschap richting de gemeente. Dit is enkel wat er gesignaleerd is, er is niet verder onderzoek naar gedaan. We denken dat het belangrijk is om te werken aan herstel van het vertrouwen. Omdat we hier verder geen nader onderzoek naar hebben gedaan, kunnen we geen concreet advies hiervoor doen. Ter inspiratie attenderen we de gemeente graag op deze publicatie ([longread](#)).
- **Werk aan emancipatie en zelfbeschikking binnen gemeenschappen**
Daar is een beweging voor in het leven geroepen: de Alliantie Verandering van Binnenuit. Zij werkt aan gelijkheid, veiligheid en acceptatie van vrouwen en van lhbt+ personen. De Alliantie richt zich op gesloten gemeenschappen in de Nederlandse multiculturele samenleving. Niet 'van boven af', maar van 'binnenuit'. Hoe werken ze? In bijeenkomsten proberen ze aan te sluiten bij normen en waarden die in de gemeenschappen belangrijk zijn. Dat verlaagt de drempel om erover in gesprek te gaan. Wat een gemeente kan bijdragen, staat hier: Zelfbeschikking, veiligheid en gelijkheid.

⁴ <https://www.kis.nl/artikel/effectief-discriminatie-bestrijden-zo-doe-je-dat>

3.3 Onbegrepen gedrag: preventie, individuele ondersteuning én destigmatisering

Tegengaan van overlast door verward gedrag vraagt om drie insteken: preventie, adequate individuele ondersteuning op basis van signalen én destigmatisering van onbegrepen gedrag.

Investeren in preventie vanuit de gemeente kan door het stimuleren van contact en daginvulling als het gaat om mensen waarvan bekend is dat ze psychisch kwetsbaar zijn. Beschermende factoren zijn voor iedereen nuttig. Die zijn positief om te zorgen voor een goed sociaal netwerk, veilige buurt, goede werkomstandigheden, mentale veerkracht vergroten. Deze stellen ons in staat om beter om te gaan met de uitdagingen in het leven. Deze factoren bevorderen, is nodig in alle levensfasen en leefomgevingen (J. van Baar, N. Bos, J. Kramer, L. Shields-Zeeman, 2022).

Denk bij **preventie** (op gemeenschapsniveau) aan:

- Werk aan een wij-gevoel in de wijk en zo aan het verminderen van ongemak en onderlinge spanningen door o.a. activiteiten gericht op onderling contact. Waar het om gaat bij mensen met een psychische makke, beschrijft de Buurt voor iedereen. Voor de uitwerking, zie bijvoorbeeld de aanpak Welkome wijk of de stigmatools. Die zijn beschreven bij het onderdeel Destigmatisering.
- Koekoek (2023) bepleit kleinschalige initiatieven waarbij burgers – al dan niet bekostigd – iets voor elkaar proberen te betekenen. Een voorbeeld hiervan uit Amsterdam is De Groene Kans: Duurzaamheid als platform voor ontmoeting en inclusie. Dit is een activiteit die door het welzijnswerk wordt ondersteund, maar waar geïnvesteerd wordt in de gemeenschap en hun eigen kracht. In Huizen zijn er ook voorbeelden van te vinden. Buurten met burens bijvoorbeeld. Maar ook Buurtvaders, Jongeren voor Huizen en de ondernemer die jongeren een leerplek biedt. Als gemeente kun je ruimte bieden aan zulke initiatieven, ze waarderen en waar nodig ondersteunen. Het organiseren, sturen en controleren hiervan is lastig. Daar staat tegenover dat het veel zelforganiserend vermogen en veerkracht oplevert.
- Voor mensen met een psychische kwetsbaarheid is de aanwezigheid van herstelacademies en/of zelfregiecentra helpend om een eerste stap te zetten naar contact met andere mensen buiten hulpverlening om. Dit soort voorzieningen bieden een soort tussenfase. Voelen mensen een grote afstand tot 'het gewone leven' en de mensen daarin, dan zijn ze hier met hun hele hebben en houden welkom. Komen mensen uit een instelling, dan lopen ze wel tegen andere mensen aan. Zo'n tussenplek kan dan de eerste drempel wegnemen en leiden tot nieuwe contacten in de buurt. De handreiking Bouwstenen voor participatie en herstel biedt houvast voor het opzetten van zo'n zelfregiecentrum of herstelacademie. Buurthuizen zijn niet specifiek op deze doelgroep gericht, maar kunnen soms dezelfde veilige setting bieden. Dat horen we terug in de ervaringen van de gebruikers van buurthuis De Draaikom.
- Wat kun je daar als gemeente nog meer in betekenen? Daarvoor biedt het preventieplan 'Stop het stapelen' een aanpak voor: 1. het bieden van meer stabiliteit en veiligheid voor inwoners en 2. het samen voorkomen van multiproblematiek. Er wordt gewerkt met een 'stabiliteitsmodel'. Daarin beschrijven de auteurs factoren die bijdragen aan een stabiel leven (groene vlaggen) en factoren die een stabiel leven juist tegenwerken (rode vlaggen). Samen met relevante partijen bekijken hoe die factoren te beïnvloeden zijn, levert een haalbaar preventieplan op met bijbehorende maatregelen.

Denk bij **adequate individuele ondersteuning** aan:

- Een goede signaal- en waakvlamfunctie: het gaat erom te herkennen wanneer het niet goed met mensen gaat en zij urgent ondersteuning nodig hebben. Zie punt 3 van de Buurt voor iedereen. Daarin is een rol weggelegd voor de omgeving van de betreffende persoon. Daarom is het van belang om te werken aan dat wij-gevoel, zoals onder preventie is besproken. En daarnaast aan bekendheid bij betrokkenen waar ze terecht kunnen met signalen. Tot zover het oppakken en doorgeven van het signaal. Het serieus nemen van die signalen door zorg- en veiligheidsprofessionals zorgt voor de noodzakelijke actie van hen, zie Een waakvlam voor psychisch

kwetsbare mensen. Daarmee maakt de (informele) waakvlamfunctie onderdeel uit van een bredere samenwerking tussen ondersteunende partijen.

- De beschikbaarheid van reguliere voorzieningen als FACT-team, maatschappelijk werk, interventieteam. Zij dienen te zorgen voor passende ondersteuning, afhankelijk van de situatie waarin de betreffende persoon zich bevindt. Door flexibel mee te bewegen met de behoefte van de ondersteunde persoon, wordt diens draagkracht optimaal.
- Werken aan het vergroten van het netwerk. Dit is van belang voor het maatschappelijk herstel van mensen. Daar kunnen professionals vanuit reguliere voorzieningen aan werken. Het vergroten van iemands netwerk kan op verschillende manieren:
 - Door met iemand een netwerkanalyse uit te voeren en naar aanleiding daarvan in gesprek te gaan met mensen waar iemand lang geen contact mee heeft gehad. Een hulpmiddel hoe dat te doen is Versterken van het sociale netwerk.
 - Andere contacten leggen, bijvoorbeeld in de buurt. Zie voor mogelijkheden hoe dat aan te pakken de voorbeelden in Aan de slag met sociale netwerken.
 - Door een maatje te regelen. In heel het land zijn lokale projecten met maatjes: mensen die een periode langskomen om samen activiteiten te ondernemen. En er voor de ander te zijn. Een voorbeeld van een maatjesproject staat hier: Maatje voor kwetsbare mensen.
- Participatie bevorderen kan en zorgt ook voor inclusie. Daarvoor zijn wel de juiste randvoorwaarden nodig. Een reguliere ondersteuner kan samen met de betrokkene in gesprek met andere partijen om tot een werkplek te komen waar goede werkomstandigheden zijn. In De drempel over staan 14 voorbeelden hoe dat op een werkende manier georganiseerd kan worden.

Denk bij **destigmatisering van onbegrepen gedrag** aan:

- De StigmaTools in de praktijk is een koffer met methoden om stigma bespreekbaar te maken. Het doel is om op een laagdrempelige manier met elkaar in gesprek te gaan over stigma bij psychische aandoeningen. Daarmee worden de deelnemers aan het denken zetten. Het gaat hier om kortdurende tools.
- Ook mensen in hulpverlening stigmatiseren en zijn zich daar vaak niet van bewust. Deze QuickScan kan helpen om hen daarvan bewust te maken: QuickScan destigmatisering.
- MIND heeft de afgelopen jaren zogenaamde bewustwordingsbijeenkomsten ontwikkeld en in buurten en wijken gegeven om stigma in bespreekbaar te maken: 'Welkome Wijk' bijeenkomsten leren wijkbewoners meer over psychische kwetsbaarheid.
- Een andere aanpak om in buurten in te zetten, biedt W in de Wijk (voorheen GGZ in de Wijk). Kwartiermaken in de buurt is het doel, zodat wijkbewoners met een psychische of psychiatrische kwetsbaarheid gastvrij worden ontvangen in bestaande voorzieningen in de buurt. Vrijwilligers en professionals die werken in welzijnsvoorzieningen in de buurt zijn bereid om ruimte te creëren voor buurtbewoners die anders zijn en helpen hen om passend vrijwilligerswerk of passende ondersteuning te bieden. Kennis over gedrag is essentieel: omgaan met gedrag, grenzen aangeven, afspraken nakomen. De werkwijze van W in de Wijk draagt daar aan bij: Mens tussen de mensen.

4 Bevindingen: Barrières binnen het huidige ‘systeem’

In dit hoofdstuk staat onderzoeksvraag 2 centraal: Hoe functioneert de signaleringsfunctie vanuit de wijken en hoe kan deze worden verbeterd? Ook wordt ingegaan op welke rol de gemeente kan spelen in signalering (onderzoeksvraag 4).

4.1 Ervaren afstand tussen gemeente, andere organisaties en inwoners

‘Ga als beleidsmedewerker de wijk in!’ merkt een professional op. Het gebrek aan zichtbaarheid van de gemeente in de wijken is een terugkerend thema in de gesprekken. Volgens inwoners resulteert dit in een verlies van verbinding tussen de gemeente en de inwoners, waarbij de gemeente niet goed op de hoogte is van wat er speelt in de wijken. Zo geeft een inwoner aan: ‘Mensen van de gemeente hebben geen idee over hoe sommige mensen hun leven is’ en een ander: ‘Ze zitten in hun ivoren toren’. Er wordt ervaren dat er beperkte aandacht is voor het perspectief en de leefwereld van inwoners.

Ook de positie van jongeren, zoals beschreven in paragraaf 4.1, wordt door een aantal bewoners opgemerkt als een aspect waarin de gemeente ver af staat van de buurtbewoners. Een bewoner geeft bijvoorbeeld aan dat jongeren vaak niet goed weten waar ze naartoe kunnen als ze problemen hebben, en dat ze niet snel naar de gemeente zullen stappen voor hulp. Volgens de bewoners heeft de gemeente weinig zicht op wat er werkelijk speelt, doordat ze beperkt aanwezig is in de buurt en een afstandelijke relatie heeft met de buurtbewoners. Om dit te verhelpen, wordt voorgesteld om een soort tussenpersoon in te zetten die zich bevindt op de grens tussen formeel en informeel. Deze persoon zou nauw contact kunnen onderhouden met de bewoners, maar ook directe communicatielijnen hebben met de gemeente en andere instanties om jongeren naar de juiste hulpverlening te kunnen verwijzen.

Er zijn tijdens het onderzoek verschillende bewoners en ondernemers gesproken die op de achtergrond best wat ondersteuning vanuit de gemeente zouden willen krijgen. De gemeente hoeft hierbij niet op de voorgrond te treden, maar kan bij deze mensen wel peilen hoe zij op een laagdrempelige manier kunnen aansluiten bij de goede dingen die zij nu al voor de gemeenschap doen. Daarnaast zou het al een goede stap zijn als ambtenaren en beleidsmedewerkers hun gezicht laten zien in de lokale buurthuizen. Alleen al het aanschuiven aan de koffietafel en de tijd nemen om in gesprek te gaan met de andere bezoekers helpt enorm om een relatie met mensen op te bouwen en te horen wat er bij hen speelt. Aan de andere kant zullen de bewoners zo al meer het gevoel hebben dat ze makkelijk in contact kunnen komen met iemand van de gemeente en dat zij hun zorgen kunnen uiten.

Inwoners ervaren ook een zekere afstand als het gaat om inspraak. Verschillende bewoners hebben het gevoel dat er beslissingen worden genomen óver hen, in plaats van samen mét hen. Zo vertelt een inwoner: ‘Je moet wel in beeld blijven als gemeente. Ga het gesprek aan. Dus gewoon luisteren, in plaats van al met allerlei eigen plannen te komen.’

Inwoners ervaren een zekere afstand tot de gemeente en andere instanties, zoals woningcorporatie de Alliantie en de politie. Ze worden geconfronteerd met verschillende drempels wanneer ze hen benaderen. Ze geven aan niet goed te weten waar ze naartoe moeten met hun hulpvraag. Het bestaan van het interventieteam is bijvoorbeeld nauwelijks bekend. De communicatie vanuit de gemeente wordt als ontoegankelijk ervaren. De gemeentelijke website is complex. Ook wordt opgemerkt dat brieven voor inwoners niet op een toegankelijke manier zijn geschreven, met te ingewikkeld taalgebruik. ‘Mensen snappen daar niks van’, vertelt een professional. Er wordt vanuit de

gemeente enkel in het Nederlands gecommuniceerd, terwijl sommige groepen bewoners al veel makkelijker bereikt zouden kunnen worden als de communicatie ook in bijvoorbeeld het Engels, Turks of Arabisch zou worden aangeboden. Vanuit communicatie van de gemeente wordt aangegeven dat er vanuit wordt gegaan dat iedereen Nederlands kan lezen, hetgeen in de praktijk natuurlijk niet altijd het geval is. Dit gaat overigens over alle domeinen waar inwoners mee te maken hebben. Dus zowel openbare orde en veiligheid (OOV) als het sociaal domein.

Daarnaast wordt ook Versa, de welzijnsorganisatie, waaronder ook het jongerenwerk, als redelijk onzichtbaar genoemd in de wijken. Bewoners en ondernemers geven aan dat jongerenwerk, zeker in de Oostermeent, nauwelijks wordt gezien. Ook op scholen speelt jongerenwerk nog geen rol. Op dit gebied lijkt vrij gemakkelijk en snel winst te behalen. Het NJi heeft [hier](#) bijvoorbeeld beschreven hoe jongerenwerkers betere samenwerkingspartners kunnen zijn voor partijen als de gemeente, het onderwijs, de politie, buurt- en wijkteams en ouders.

4.2 Meldingen en opvolging

Een aantal inwoners voelt zich niet gehoord door de gemeente, politie en/of woningcorporatie bij het initiëren van een gesprek, doen van een melding of indienen van een klacht. Het gaat dan voornamelijk om meldingen of klachten rondom overlast en soms bedreigingen. De casussen van Karlijn en Marijke illustreren dit.

Karlijn, een moeder van een jong gezin, woonachtig in een flat, vertelde dat er achter de flat drugsdealers actief waren, wat haar een gevoel van onveiligheid gaf. Ze besloot om actie te ondernemen en startte een petitie onder haar bureaus om de ervaren onveiligheid aan te kaarten bij de gemeente en om een einde te maken aan het dealen. Karlijn vertelt dat een buurman die vermoedelijk drugs gebruikte, haar verraadde bij de dealers, waarna ze bedreigd werd. Ze liet het er echter niet bij zitten en zocht hulp bij verschillende instanties, waaronder de gemeente, de woningcorporatie en de wijkagent. Ze deelde praktische suggesties om de situatie te verbeteren, zoals het plaatsen van een camera om de bedreigingen te kunnen onderbouwen. Maar volgens het protocol was dit niet mogelijk. Dat gebrek aan actie frustreerde haar. Hoewel de wijkagent een luisterend oor bood, veranderde de situatie niet. Uiteindelijk kreeg Karlijn de kans om te verhuizen naar een andere buurt, en ze greep die kans aan. Voor haar eindigde de situatie daarmee, maar de buurt verloor iemand die zich inzette voor verbetering.*

Marijke beschrijft een situatie waarbij bewoners en ondernemers over een langere periode meerdere meldingen hebben gedaan vanwege overlast van een man. Ze geeft aan dat deze meldingen stelselmatig zijn genegeerd en/of gebagatelliseerd. Inmiddels zit deze man een celstraf uit voor inbraak in huizen en winkels en is hij onderdeel van de TOP X-aanpak. De woningcorporatie heeft er inmiddels voor gezorgd dat deze man niet mag terugkeren in de buurt op basis van de Wet Woningoverlast.*

* Karlijn en Marijke zijn gefingeerde namen

Karlijn en Marijke hebben initiatieven gestart en oplossingen bedacht, maar de benodigde steun ontbrak in de uitvoering. Deze verhalen werpen licht op de uitdagingen waar mensen voor komen te staan wanneer ze zich inzetten voor een veiligere buurt. Ondanks hun inspanningen en praktische ideeën bleef de gewenste ondersteuning uit. Als er een melding wordt gedaan, willen inwoners ook graag resultaat zien. Dat is misschien niet altijd realistisch, maar wel een beleving. Hoewel de ideeën van bewoners misschien niet altijd haalbaar zijn en soms afwijken van de gangbare protocollen, is het cruciaal om het gesprek aan te gaan en ondersteuning te bieden waar dat wel mogelijk is. Op die

manier wordt voorkomen dat buurtbewoners, die juist een essentiële rol spelen in het waarborgen van veiligheid en leefbaarheid, deze rol niet meer oppakken. Overheden die onvoldoende luisteren naar en ontvankelijk zijn voor de wensen, ideeën en zorgen van burgers zaaien wantrouwen. Het is daarom onder andere belangrijk dat overheidsorganisaties responsief zijn: een open en aanspreekbare houding aannemen en ontvankelijk zijn voor ideeën, wensen en ervaringen van inwoners, verantwoording afleggen over de gemaakte keuzes en transparantie geven over eventuele fouten in het handelen. Meer over de responsieve overheid is te lezen in [deze longread](#) van Movisie. Meerdere bewoners zijn wel tevreden over de zichtbaarheid van bijvoorbeeld de burgermeester en welzijnsorganisatie Versa omtrent het incident in de Roef, maar zouden een dergelijke zichtbaarheid ook op een meer structurele manier in de wijk willen zien.

Daarnaast is er bij verschillende inwoners angst om melding te maken bij de politie. Dit komt vooral doordat ze bang zijn dat de politie direct actie onderneemt. Deze bewoners zijn bang dat dit henzelf in gevaar kan brengen. Het besef dat je ook bij de politie terecht kunt voor advies is niet goed bekend bij mensen. Kortom, er is een drempel om contact op te nemen met de politie, wat de signaleringsfunctie vanuit bewoners belemmert. Ook binnen scholen is de meldprocedure niet helder: waar, wat en hoe moet ik melden? De scholen zijn bezig met het maken van een proces om hier transparant over te kunnen zijn.

Ook denken diverse inwoners dat meer handhaving door boa's en politie rondom het overlastgevend gedrag van jongeren en rondom drugsgebruik en dealen, een oplossing is voor een deel van de ervaren overlast. De indruk van zowel professionele organisaties als inwoners is dat boa's en politie niet zichtbaar zijn in de wijk of niet altijd adequaat handelen bij signalen. Bij de politie komt dat ook onder meer door capaciteitstekort.

4.3 Oplossingsrichtingen en bruikbare kennis

- Wanneer bewoners overlast ervaren door het gedrag van buurtbewoners en zich niet in staat voelen om daar iets aan te veranderen, kan dit leiden tot frustraties, angst en verlies aan sociaal vertrouwen. We weten uit literatuur dat de kans op het ervaren van spanningen tussen mensen bij overlastgevend gedrag toeneemt wanneer zij zich onvoldoende gesteund voelen door de gemeente en andere instanties in de buurt, zoals de politie, de woningcorporatie en het welzijnswerk. Het is daarom belangrijk dat instanties of professionals zichtbaar zijn in de buurt en soortgelijke meldingen serieus nemen. Zie [Aanwezig zijn in de buurt helpt | Movisie](#).
- Zorg voor een 'zichtbaarheidsoffensief': dat wil zeggen 'wees zichtbaar'. Bel eens bij mensen aan. Zorg dat verschillende maatschappelijke organisaties en partners zichtbaar aanwezig en aanspreekbaar zijn in de wijk. Denk aan de wijkmanager van de gemeente, veiligheidsketen (boa, politie, adviseurs veiligheid), jongerenwerk en de woningbouwvereniging. Het gaat nadrukkelijk om organisaties in het veiligheidsdomein én sociaal domein; de problematieken bevinden zich immers vaak op het grensvlak. Zichtbaar zijn alleen is niet voldoende. Ook proactief zijn is van belang. Daarmee voelen mensen zich gesteund.
- Faciliteer ontmoeting tussen bewoners, ondernemers en wijkprofessionals van de gemeente. Dit is belangrijk om het vertrouwen weer te stimuleren. Het beste is om deze ontmoeting te faciliteren op plekken waar inwoners al komen, in de wijk, dus bijvoorbeeld niet in het gemeentehuis. Organiseer regelmatig overleg (wekelijks/tweewekelijks) waarbij men om de tafel gaat met alle partners in de wijk en actieve bewoners. In zo'n overleg kun je bespreken: hoe gaat het in de wijk, wat speelt er, zijn er zaken die actie behoeven, wie kan/moet dat oppakken et cetera. Maar ook informeel ontmoeten is waardevol. Een mooi voorbeeld van hoe dit al wordt gedaan in Huizen is de 'sirenelunch'. Een maandelijks terugkerend moment voor alle professionals en vrijwilligers in het voorveld om samen een broodje te eten en informeel samen te zijn. Ook communitybuilding draagt

hieraan bij. Twee voorbeelden hiervan zijn uit Amstelveen: Community building om spanningen te toetsen en te verminderen en Nieuwegein: Bewoners werken zelf aan verbetering in de buurt.

- Heldere en transparante communicatie vanuit de gemeente over wat er gedaan wordt met klachten en vragen. Het is hierbij belangrijk om mensen individueel een terugkoppeling te geven. Goede communicatie richting bewoners kan een deel van de onvrede wegnemen. Dit kan het best via kanalen en in 'taal' die bewoners begrijpen. Denk bijvoorbeeld aan een Facebookpagina of een Whatsapp-groep van en voor inwoners van de wijk. Of door communicatie via belangrijke figuren in de wijk: personen met een bepaalde status, die veel mensen kennen binnen een bepaalde groep, waar goed naar geluisterd wordt en die vanuit hun positie veel andere inwoners kunnen bereiken. Dat zal effectiever zijn dan het plaatsen van een bericht op de formele website van de gemeente. Plaats ook heldere informatie online over waar je terecht kunt met vragen, zorgen of meldingen (op diverse vlakken: rondom om veiligheid, maar ook zorg en sociaal domein).
- Maak mogelijk dat inwoners instanties, zoals de gemeente, laagdrempelig kunnen benaderen. Dit betekent minder werken met één toegang en directere benadering mogelijk maken door bijvoorbeeld directe telefoonnummers en e-mailadressen, of via Whatsapp. Uiteraard moet dit gepaard gaan met duidelijke instructies richting de medewerkers en het instellen van bijvoorbeeld een voicemail bij afwezigheid. Behandel bijvoorbeeld een aantal meldingen als casus om te leren van de huidige gang van zaken. Volg dit als beleid op de voet en reflecteer (intern en extern) middels interventies.

5 Kansen in de wijken: Veerkracht van inwoners en wijken faciliteren

In de vorige hoofdstukken is voornamelijk aandacht besteed aan de problematiek met betrekking tot leefbaarheid en veiligheid, evenals de relatie tussen de gemeente en de inwoners. In ons onderzoek hebben we ook gekeken naar de bestaande potentie en kansen in de wijken, en hoe deze behouden en verder ontwikkeld kunnen worden. Dit raakt aan de vraag vanuit de gemeente over hoe de veerkracht van bewoners eruitziet en hoe deze versterkt kan worden (onderzoeksvraag 4). En daarmee samenhangend ook de signaleringsfunctie. En de rol die de gemeente en andere partijen hierin kunnen spelen.

Een veerkrachtige, weerbare gemeenschap gaat verder dan alleen betrokkenheid (Cankor en Noor, 2021). Het impliceert dat de gemeenschap in staat is om controle uit te oefenen over haar positie en acties en in staat is om veranderingen te bewerkstelligen. Dit houdt in dat de gemeenschap verantwoordelijkheid neemt en ruimte opeist. Volgens Labonté en Laverack (2008) begrijpt een weerbare gemeenschap dat om alle leden weerbaar te maken, de al weerbare leden van de gemeenschap hun macht moeten delen of uitoefenen op een manier die anderen weerbaar maakt. Dit legt een verantwoordelijkheid op de schouders van de weerbare leden, zoals sleutelfiguren binnen de gemeenschap, maar ook betrokkenen, zoals jongerencoaches, docenten, jongerenwerkers en politieagenten die actief zijn binnen de gemeenschap.

Veerkracht in wijken verwijst dus naar het vermogen van individuen, gemeenschappen en instellingen om zich aan te passen, te herstellen en te groeien te midden van uitdagingen en veranderingen in hun omgeving. Het omvat de capaciteit van mensen om positieve resultaten te behalen, ondanks de aanwezigheid van risicofactoren, zoals armoede, eenzaamheid, criminaliteit en andere sociale problemen (i.e. Adger, 2000). Belangrijke eigenschappen van veerkrachtige wijken omvatten onder andere: een sterk sociaal kapitaal, het bevorderen van diversiteit en inclusie, het beschikken over goede sociale voorzieningen, het stimuleren van burgerparticipatie en goede samenwerking tussen verschillende sectoren.

Om veerkracht te bevorderen, is een integrale benadering nodig, waarbij deze diverse aspecten in overweging worden genomen. Dit geldt ook voor de gemeente zelf, waarbij naast het veiligheidsdomein ook het sociaal domein een belangrijke rol speelt. In dit hoofdstuk gaan we in op de kansen en nemen daarbij de hierboven beschreven eigenschappen van veerkrachtige wijken als kapstok.

5.1 Sociaal kapitaal: versterk de bewoners/vrijwilligersinitiatieven

Bewonersinitiatieven in Huizen: de voelsprietten in de wijk

In Huizen zijn er naast de zichtbare organisaties uit de gemeentegids (sportverenigingen, maatschappelijk middenveld, zoals religieuze gemeenschappen en ander verenigingsleven) ook een flink aantal bewonersinitiatieven. In de vorige hoofdstukken zijn al enkele voorbeelden aan bod gekomen. Ook onderstaand voorbeeld van *Buurten met Buren* is een mooie illustratie hiervan:

Buurten met burens is een verzameling van Burenverbinders in alle wijken van Huizen. De initiatiefnemer zag veel eenzaamheid om zich heen, vooral bij ouderen. Ze zag in een andere stad dat de buurt heel zorgzaam is en een oogje houdt op mensen die kwetsbaar zijn of alleen. Met Burenverbinders wil ze die zorgzaamheid terugbrengen en sociale cohesie bevorderen. De Burenverbinders zijn buurtbewoners uit de buurt die van nature het contact opzoeken met de burens. Ook organiseren ze activiteiten in de buurt. Daarom zijn ze gevraagd om Burenverbinder te worden. Zo horen ze bij een initiatief en gaan ze gericht de buurt in. Met hun activiteiten zorgen

ze voor veerkracht in de wijk. Inmiddels zetten 43 Burenverbinders zich vrijwillig in voor onderling contact en verbinding tussen buurtbewoners. Samen verstevigen ze de sociale cohesie in de wijken.

Er zijn in de wijken wel drie zogenaamde 'buurkatten'. De katten worden door verschillende bewoners verzorgd en dat zorgt weer voor onderling contact.

Veerkrachtige wijken hebben sterke sociale netwerken en hechte gemeenschapsbanden. Mensen kennen elkaar, ondersteunen elkaar en werken samen om problemen aan te pakken (i.e. Putnam, 1995). Dat komt in de gesprekken in Huizen ook naar voren: hoopvolle verhalen, die laten zien dat mensen er voor elkaar willen zijn en dat er potentie is om samen problemen aan te pakken. Zoals een lokale ondernemer die jongeren helpt via scholing en dagbesteding, en een moskeegemeenschap die hulp biedt aan slachtoffers van de aardbeving in Turkije. 'De kracht van Huizen zit in de gezamenlijke zin', aldus een bewoner. Een bewoner vertelt dat hij om zich heen ziet dat mensen zeer gedreven zijn en bereid om van alles te doen voor de gemeenschap, maar dat zij wel moeten worden aangejaagd: de gemeente zou van deze energie gebruik moeten maken.

Ongeveer tien jaar geleden richtten enkele bewoners rondom de Oostermeent een buurtpreventieteam (bpt) op. De aanleiding waren de vele inbraken in de buurt. Men wilde met het bpt bewoners zelf in actie laten komen om de veiligheid in de buurt te vergroten. Inmiddels telt het bpt ongeveer 230 leden, ongeveer de helft van de wijk heeft zich aangesloten. De initiatiefnemers hebben zelf alle bewoners in de buurt benaderd. Dat doen ze nu nog steeds – ook de nieuwe bewoners. Het bpt heeft nauw contact met wijkagent en boa. Het blijft wel aandringen om hen regelmatig in de buurt te zien, zodat zij zichtbaar zijn voor de bewoners. Verder beoogt het bpt om alle straten te voorzien van een straatcoach. Deze straatcoaches zijn naast extra ogen en oren in de buurt ook een vraagbaak voor de bewoners en voor het bestuur. Een van de initiatiefnemers geeft aan dat hij vaak niet weet waar hij precies terecht kan bij de gemeente. Hij heeft behoefte aan een duidelijk aanspreekpunt daar. Tot zijn spijt ontvangt bpt geen gemeentelijke subsidie. Tegenwoordig wordt zelfs het drukwerk niet meer vergoed. Hij zou graag zien dat 'de gemeente meer moeite steekt in haar bewoners' en hij wil graag een betere onderlinge samenwerking.

Het helpt als vanuit bijvoorbeeld het sociaal domein deze initiatieven worden ondersteund. Dit helpt ook om de andere geconstateerde ontwikkeling tegen te gaan. Sommige bewoners geven namelijk juist aan dat de cohesie in de buurt is afgenomen en dat mensen minder met elkaar in contact komen. Een bewoner merkt op: 'Vanuit de wijk zijn tegenwoordig veel minder initiatieven' en 'Iedereen is op zichzelf'.

Een andere inwoner – zijn leven lang al een boegbeeld als verbinder in de buurt – ziet dat de steun van de gemeente voor zijn initiatieven afneemt. Hij zorgt al een halve eeuw voor de buurt: het groen én de buren. Hij maakt het gezellig in de wijk, belt bij buren aan. Maar hij constateert dat het leven van mensen veranderd is – kinderen spelen minder buiten, zitten meer op een scherm; volwassenen hebben het druk. De nieuwkomers in de buurt worden niet geïntroduceerd. Daarmee verandert de buurt: mensen kennen elkaar niet. En de sociale controle valt weg. Hij doet nog steeds het groenonderhoud in de wijk. Daar haakten buurtbewoners vroeger op aan. Zijn inspanningen voor een gezellige omgeving worden nog maar deels door de gemeente gesteund. Het snoeiafval werd eerst opgehaald, nu niet meer. Wel krijgt hij geld om boompjes te planten. Maar nu hij ouder wordt, is het gedaan met het buurtgevoel en het aanhaken.

We weten uit onderzoek (Arum, S., 2022; Arum, S. van & Xanten, H. van, 2021) dat bewonersinitiatieven bijdragen aan het vroegtijdig signaleren, oplossen en aanpakken van hulpvragen van buurtbewoners in een kwetsbare situatie. Bewonersinitiatieven versterken de eigen kracht van individuele bewoners, alsook het sociale klimaat en de sociale veerkracht van wijken. Daarmee zijn bewonersinitiatieven van grote waarde voor de samenleving.

Helaas zijn er ook diverse initiatieven die zijn gestopt. Een voorbeeld hiervan zijn de *Buurtvaders* – een groep mannen met een Marokkaanse achtergrond die vrijwillig toezicht hielden op jongeren in de wijk om de veiligheid te bevorderen, overlast te verminderen en de leefbaarheid te verbeteren. Deze Buurtvaders moesten helaas stoppen omdat de subsidie werd stopgezet, zoals ze zelf hebben aangegeven. Daarnaast was er een initiatief genaamd *Jongeren van Huizen*. Ook dit initiatief is helaas tot stilstand gekomen. Een van de bezoekers vertelt bijvoorbeeld dat er jongeren zijn die zo'n plek nodig hebben: 'Dat was voor mij echt een plek waar ik terecht kon als ik het moeilijk had. Het fungeert als een 'veilig gebied'.

Een van de onderzoeksvragen gaat over de signaleringsfunctie: hoe werkt die vanuit de wijk en bewoners? En indien nodig, hoe kan deze worden versterkt, zodat signalen eerder de gemeente bereiken? Dit onderwerp komt in veel gesprekken aan bod: buurtbewoners zien allerlei zaken, maar weten vaak niet waar ze met dat signaal naar toe kunnen. De bewoners geven aan: 'Waar moet ik naar toe als ik iets wil melden?'. En 'Veel mensen willen wat doen, maar weten niet waar te beginnen'. Een ondernemer geeft aan 'dat zij samen met andere ondernemers graag in contact wil komen met het FACT-team en het Interventieteam'. Allemaal aanwijzingen dat Huizenaren bereid zijn om een rol te spelen in de signaleringsfunctie. Het niet weten waar terecht te kunnen, maakt dat nu onmogelijk. Daarnaast zien we dat mensen ook signalen afgeven, maar dat ze ervaren dat er niets mee gedaan wordt. Het verhaal van Karlijn is daar een voorbeeld van. En ook de constatering 'En het belangrijkste wat ambtenaren kunnen doen, is terugbellen. Dat gebeurt nu niet. En dat moet dus wel'. Dat leidt tot meldingsmoeheid, blijkt uit de gesprekken. Ook geven mensen aan, dat als je signalen wel oppakt, mensen eerder bereid zijn om te melden.

We constateren dat de signaleringsfunctie er deels is, maar dat het flink versterkt zou kunnen worden. Er zijn voldoende mensen in een positie waar ze signalen tegen komen (bijvoorbeeld de Burenverbinders, het Buurtpreventieteam en ondernemers). Zij hebben wel de verbinding met organisaties nodig waar ze een signaal kwijt kunnen.

Samenwerking en ondersteuning

De gemeente kan (meer) samenwerken met deze initiatieven. Samenwerking zorgt voor meer verbondenheid met de gemeenschap. Bovendien weten de bewoners waar ze terecht kunnen met vragen en signalen, wanneer er regelmatig contact is met deze initiatieven. En het zorgt ervoor dat de gemeente goed geïnformeerd is. Het Verwey-Jonker Instituut (2022) benadrukt het belang van

slagkracht in de wijk, het aangaan van dialogen met bewoners en het bieden van perspectief voor deze slagkracht.

Er zijn diverse initiatieven met veel potentieel. Uit de gesprekken blijkt dat sommige initiatieven behoefte hebben aan een professionaliseringslag. Het realiseren van een dergelijke professionaliseringslag verhoogt de veerkracht, maar gebeurt meestal niet vanzelf. Deze initiatieven kunnen beter gedijen wanneer ze daarbij voldoende ondersteuning krijgen vanuit de gemeente.

Met betrekking tot financiële ondersteuning door de gemeente worden zowel voorbeelden gegeven van minimale financiële ondersteuning als van lange wachttijden voordat een subsidieaanvraag wordt goedgekeurd. Een initiatiefnemer legt uit dat zo'n moeizaam proces demotiverend werkt en kan zorgen voor een gevoel van gelatenheid: 'Dit is vooral heel zonde, want ze ziet dat er echt wel genoeg veerkracht in de mensen in Huizen zit en dat er veel bereidheid is om initiatieven te starten.' Er wordt ook gesproken over toegenomen bureaucratie rondom bewonersinitiatieven en weinig flexibiliteit. Ook vanuit het Jongerenwerk constateert men weinig flexibiliteit. Het voor jongeren mogelijk maken om tijdens Ramadan 's avonds te voetballen stuitte op langdurende procedures. En ook bij het verlengen van kleine initiatieven hinderen procedures. Een traject voor meiden stopt daardoor – de meiden verliezen belangstelling en motivatie. Het zou helpen als het Jongerenwerk meer autonomie heeft voor zulke kleinere zaken.

Het sociaal kapitaal bestaat gedeeltelijk uit bewonersinitiatieven en vrijwilligerswerk. Een deel daarvan vinden we vanzelfsprekend, zoals culturele en sportverenigingen. Deze draaien voor het merendeel door inzet van vrijwilligers. En er is in meer of mindere mate sprake van structurele financiering, door onder andere lidmaatschapsgelden en eventuele subsidiering. Burgerinitiatieven zijn vaak minder formeel van aard. 'Bewonersinitiatieven zijn de voelsprietten in de wijk, zij versterken de kracht van inwoners en kennen de leefomgeving als geen ander. Gemeenten zijn onmisbare partijen voor het sturen op versterking en faciliteren van de sociale basis.' (Arum, S. van, 2022). Welke stappen kan een gemeente daarvoor zetten?

- Er zijn vier principes waarbij de bewoner centraal staat en zelf- en samenredzaamheid wordt gestimuleerd (Nugteren, P. & Jaarsveld, C. van, 2023). Ze geven handvatten in relatie met de bewoners en bewonersinitiatieven. Dat kan door:
 - te focussen op wat er wél is;
 - duurzaam het 'sociaal weefsel' te versterken in plaats van via eenmalige projecten;
 - te organiseren in lijn met het ritme van de wijk;
 - de leefwereld en systeemwereld te verbinden.
- Bewonersinitiatieven draaien, net als vrijwilligersorganisaties, op vormen van vrijwillige inzet. Wil een gemeente het participeren van burgers stimuleren, dan kan de gemeente die vrijwillige inzet faciliteren. Dat kan door vrijwilligerswerkbeleid op te stellen (een vereiste van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)) met daarin hoe vrijwillige inzet toekomstbestendig en integraal te faciliteren, ondersteunen, stimuleren en organiseren. Integraal beleid gaat over 1) samenwerking tussen meerdere gemeentelijke beleidsterreinen, zoals sociaal domein, sport, leefbaarheid, zorg en veiligheid; 2) dat het beleid met vrijwilligersorganisaties uit het werkveld is opgesteld (Dermeaux, J., 2021). In het beleid moet dus duidelijk zijn dat het niet alleen geldt voor vrijwilligersorganisaties, maar ook voor burger- en bewonersinitiatieven. Vrijwillige inzet is de basis biedt een handreiking voor de rol van de gemeente.
- Daarbij kan de gemeente de organisaties en initiatieven ondersteuning bieden bij het ontwikkelen of professionaliseren van het initiatief of organisatie.
 - Er is kennis over inhoudelijke ondersteuning van vrijwilligersbeleid beschikbaar bij Vereniging NOV. Specifieke kennis over het toerusten van vrijwilligers staat in hoofdstuk 6 van *Vinden en binden van betrokken medewerkers* (Gast, W.J. de, Wijnperle, D. 2011). Dat werkt alleen als

het op maat wordt gemaakt. Voor het *Buurten met buren* is het bijvoorbeeld niet passend om vooraf een training aan te bieden. Het is wel passend om de Burenverbinders een paar keer per jaar uit te nodigen voor besprekingen over hun inzet. Dit is het moment om moeilijke situaties waar de Burenverbinders tegenaan lopen samen te bespreken; intervisie past hier goed bij. Het is tevens een mooie gelegenheid om waardering te tonen voor hun betrokkenheid, bijvoorbeeld door hen te trakteren op een gezamenlijke lunch. Het inhuren van intervisiebegeleiders en het financieren van de lunch kan een rol zijn voor de gemeente.

- Het bieden van kennis over hoe hulp- en dienstuitwisseling te stimuleren in de buurt en willen bouwen aan een buurtnetwerk. Het handboek *Bouwen aan Buurthulp* biedt hiervoor handvatten (Kruiswijk, W. et al., 2014). Dat kan binnen een overleg zoals de sirenelunch.
- Het bieden van voorbeelden om een bepaald doel op te pakken en uit te werken. Zie daarvoor de serie *Wij in de Wijk*: [Wij in de wijk](#); [Wij in de Wijk 2](#); [Wij in de Wijk 3](#); [Wij in de Wijk 4](#).
- Stimuleer inclusievere bewonersinitiatieven of vrijwilligersorganisaties: met een inclusief initiatief trek je een bredere, meer diverse groep mensen aan en kun je leren van de verschillende perspectieven. Inclusie is een proces wat mogelijk maakt dat mensen gelijkwaardig deel kunnen uitmaken van je initiatief. Het gaat om erkenning van kennis, talent, inzet en bijdrage. Zie bijvoorbeeld deze [inspiratiewaaijer](#) (2022) en [gesprekskaarten](#) (2023). We zien in Huizen dat het initiatief van Buurtvaders bestaat uit Marokkaanse vaders. En dat Buurten met Buren wel graag andere dan witte buurtbewoners wil aantrekken, maar dat het niet lukt. Het verbinden van beide initiatieven kan al een stap in de goede richting zijn.
- Om in een vroeg stadium hulpvragen van bewoners te signaleren en op te pakken, is een passende sociale infrastructuur nodig waarin bewoners en professionals samenwerken. Het [Magazine COLLECTIEF | Movisie](#) gaat over collectief en preventief werken.

5.2 Diversiteit en inclusie

Veerkrachtige wijken waarderen en omarmen diversiteit. Ze bevorderen inclusie en creëren ruimte voor alle bewoners, ongeacht hun achtergrond, om deel te nemen en bij te dragen.

In paragraaf 3.2 (Spanningen rond diversiteit: bevorderen onderling contact en tegengaan discriminatie) en 3.3 (Onbegrepen gedrag: preventie, individuele ondersteuning én destigmatisering) is al uitgebreid beschreven over het belang van inclusie en hoe dat kan worden aangepakt.

5.3 Sociale voorzieningen

Toegang tot kwalitatieve gezondheidszorg, onderwijs, sociale diensten en andere essentiële voorzieningen draagt bij aan de veerkracht van een wijk. Deze voorzieningen ondersteunen de ontwikkeling en het welzijn van de bewoners. In het onderzoek in Huizen kwam vooral de rol van de wijkcentra naar voren.

In de wijken Stad en Lande, Oostermeent en Bovenmaten zijn er meerdere wijkcentra. Een wijkcentrum is een plek waar iedereen welkom is: het is van en voor de bewoners van die wijk. Een wijkcentrum is anders dan voornoemde voorzieningen een herkenbare plek in de wijk. Een plek waar bewoners welkom zijn, zich veilig én thuis kunnen voelen. Bezoekers zijn hier geen cliënt of patiënt; ze zijn er buurtbewoner. Zo'n plek biedt de mogelijkheid om samen te komen, elkaar te (leren) kennen en gekend te worden. Mensen ontmoeten elkaar in een wijkcentrum en voeren er activiteiten uit, idealiter voor elkaar en voor de wijk. Deze locaties dragen dus bij aan gemeenschapsontwikkeling. Ook is het een logische plek om problemen bespreekbaar maken en hulp te vragen. En medewerkers

van een wijkcentrum zien hoe het met bezoekers gaat. Daarmee biedt het ook ruimte aan een signaleringsfunctie (Vliet, A. van, 2017).

De ervaringen van de gebruikers van wijkcentrum De Draaikom geven aan dat de Draaikom precies die functie vervult. De bezoekers van de Draaikom maken zich zorgen over het wijkcentrum. Ze hebben daar een veilige plek in de buurt. Het is hen bekend dat de Draaikom gaat verdwijnen, maar ze weten niet wanneer en wat ervoor in de plaats komt. Duidelijkheid hierover zou hen helpen, dat biedt hen perspectief.

5.4 Investeer in burgerparticipatie

Actieve betrokkenheid van bewoners bij besluitvormingsprocessen en gemeenschapsactiviteiten bevordert veerkracht. Participatie geeft mensen een gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor hun wijk. Het gaat hier om het thema 'burgerparticipatie': het betrekken van burgers bij overheidsbeleid en het stimuleren van hun betrokkenheid (Burgerparticipatie) enerzijds. En anderzijds om het nemen van initiatieven, inspelen op ideeën en het benutten van de denkkraft van inwoners door middel van het faciliteren van burgerinitiatieven. Dit concept is verwant aan cliëntenparticipatie, waarbij gebruikers, zoals cliënten en patiënten, betrokken worden bij de zorg-, hulp- en dienstverlening waar zij gebruik van maken. Er is geschreven over burgerparticipatie. En ook zijn er veel voorbeelden bekend: zie bijvoorbeeld de website www.buurtwijs.nl.

Gemeenten, maatschappelijke organisaties en burgercollectieven zoeken naar manieren om de zeggenschap en betrokkenheid van inwoners bij beleid en uitvoering te versterken. Daarvoor is een breed scala aan instrumenten beschikbaar. Die kunnen helpen bij het komen tot een effectievere aanpak van maatschappelijke vraagstukken.

- Een overzicht van die instrumenten is hier te vinden: Participatietools voor meer zeggenschap en betrokkenheid inwoners.
- Ook bij burgerparticipatie is het nodig om aandacht te hebben voor diversiteit en inclusie. Hoe in- en exclusie hierbij werkt, komt aan bod in de verkenning Ruimte voor invloed. Ook biedt de publicatie mogelijkheden voor het beter horen van stemmen van 'ongeziene', 'onbehaagde' en 'onzichtbare' burgers in het lokale beleid. Het toegankelijker maken of breder inzetten van vernieuwende vormen van participatie kán ertoe leiden dat een grotere groep burgers meer invloed krijgt. Het kan echter ook de invloedskloof vergroten. Daarom is in de praktijk onderzocht of andere aanpakken meer ruimte bieden aan de 'onderbelichte kwetsbare stemmen' en de 'kritische onbegrepen stemmen'. Zie voor deze voorbeelden hoofdstuk 4 en de werkzame elementen hoofdstuk 5.
- Een hulpmiddel bij het bespreken en besluiten over werkwijzen en prioriteiten is hier te vinden. Het gaat om de Praatplaat Samenlevingsopbouw.

5.5 Samenwerking tussen sectoren

Het betrekken van verschillende belanghebbenden, zoals overheidsinstanties, non-profitorganisaties, bedrijven en bewoners, bevordert samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid bij het opbouwen van veerkracht in wijken.

Uitgaande van de leefwereld van inwoners, is het logisch om samenwerking tussen gemeentelijke sectoren te realiseren. Problemen van inwoners beperken zich vaak niet tot deelgebieden. En dat geldt zeker voor de meest kwetsbare inwoners. Hen ondersteunen vraagt daarom om flexibel omgaan met oplossingen (Binkhorst, J., 2021).

Het realiseren van een gedegen integrale aanpak vraagt om een lange adem van alle betrokkenen. Het is als een ‘doorlopend bouwproces’ waarbij het van belang is dat inwoners, uitvoerende professionals, managers, beleidsmakers en bestuurders bij de ontwikkelingen betrokkenen zijn (zie het viervenstermodel hieronder) (Binkhorst, J. et al., 2019).

<p>De inwoner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuningsbehoeften op verschillende leefgebieden • Behoeft aan keuzevrijheid en eigen regie • Zelf oplossingsrichtingen kunnen aandragen • Autonomie: zoveel mogelijk gebruik maken van eigen kracht en mogelijkheden sociaal netwerk 	<p>De professional:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Starten vanuit de leefwereld • Werken op basis van wensen en behoeften van de inwoner op verschillende levensgebieden • Deskundigheid samenbrengen die nodig is op leefgebieden waar de inwoner ondersteuning nodig heeft • Samenwerking op basis van gemeenschappelijke visie, onderling vertrouwen en kennis van elkaars expertise
<p>De organisatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inrichten effectief interdisciplinair samenwerkingsmodel • O.a. inrichting van gemeenschappelijke toegang, gezamenlijke intakes 	<p>De overheid (beleid en bestuur):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heldere integrale visie op maatschappelijke ondersteuning en participatie, werk & inkomen • Heldere opdracht aan uitvoeringsorganisaties • Ruimte om wettelijke kaders en regelgeving flexibel toe te passen

We zien dat samenwerking op verschillende niveaus een voorwaarde is voor goede ondersteuning en kwaliteit van voorzieningen (Deth, A. van, 2023). Ook horen we dat terug uit de interviews.

Tussen inwoners en gemeente: Veel van de mensen die zijn gesproken, geven aan dat het lastig is om signalen en zorgen te delen met de gemeente. Ze willen dat de gemeente meer investeert in het contact leggen met de inwoners en luisteren naar hun behoeften. Dat betekent ook dat mensen ‘de gemeente’ makkelijk kan vinden. Dat ze zichtbare vertegenwoordiging heeft. En om vertrouwen te krijgen adviseert iemand anders ‘begin met de ‘quick wins’. En reageer adequaat op het moment dat iemand bij de gemeente aanklopt voor hulp’. Een voorbeeld van adequaat reageren ‘En het belangrijkste wat ambtenaren kunnen doen, is terugbellen. Dat gebeurt nu niet. En dat moet dus wel.’ Daarbij zijn de meningen eensluidend over de verhoudingen ‘geïnterviewde zou graag zien dat de gemeente ondersteuning biedt aan initiatieven in de buurt, maar wel in een rol op de achtergrond’. Dat vraagt om ‘contact maken met mensen en luisteren naar elkaar’, ‘Werk samen met burgers zelf!’ en ‘Laat ze dus op voorhand meedenken over vragen waarbij hun input belangrijk is’.

Tussen formele partijen en de gemeente: Een van de bewoners geeft aan dat er goede samenwerking is tussen OOV en Zorg bij de gemeente. Binnen het veiligheidsdomein – noemt een geïnterviewde – dat er veel wordt samengewerkt tussen OOV, politie, woningcorporatie, GGZ (FACT-team), jeugdzorg /ZAT. Waarbij overvraging in de eerstelijnszorg een frustrerende factor is. ‘Sommige mensen hebben direct hulp nodig en zijn er niet mee geholpen als ze door de wachtlijsten daar weken of maanden op moeten wachten.’

Een reactie legt bloot dat het aan een gezamenlijke visie ontbreekt tussen het FACT-team en de verslavingszorg. Dit staat goede samenwerking in de weg. Ook wordt genoemd dat OOV en samenwerkingspartijen een systeem vormen dat erg naar binnen is gericht. ‘Terwijl juist zichtbaarheid in de openbare ruimte belangrijk is, zodat ze sneller kwetsbare mensen in beeld krijgen en in een vroeger stadium hulp kunnen aanbieden.’ Dat vraagt om een andere insteek in de samenwerking.

Een uitzondering op de goede samenwerking in het veiligheidsdomein lijken de huisartsen. Dit lijkt te komen door het niet kunnen delen van informatie. En het Sociaal Domein wordt niet genoemd. Terwijl iemand teruggeeft 'dat de samenleving er niet klaar voor is om mensen met onbegrepen gedrag onder de mensen te laten zijn. Dat gedrag is soms zo, dat het angst oproept.' Dat heeft te maken met stigma en je veilig voelen in je buurt. En daar kan juist het Sociaal Domein een rol in hebben: werken aan destigmatisering en verbondenheid. Zie voor handvatten daarvoor paragraaf 6.3.

Welk samenwerkingsoverleg in Huizen is bekend?

- Sirenelunch: daar worden signalen van cliënten besproken met partijen uit de uitvoering en het brede voorveld. Ook zijn er 'canvassessies' in het leven geroepen. Daar bespreken de gemeenten met partijen uit het voorveld signalen die mogelijk tot een andere inzet van de uitvoering leiden. (Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein, 2021).
- Zorg- en adviesteams van scholen.

Het bevorderen van samenwerking – rol van de gemeente

Daarnaast kan de gemeente als partij ook zelf actief samenwerking bevorderen.

- Ze kan als opdrachtgever samenwerking tussen domeinen en met bewonersinitiatieven tot een voorwaarde voor financiering maken in formele overeenkomsten. Daarnaast kan ze de regie voeren op welke actie wanneer nodig is en een daarbij passende planning opnemen. Zodoende zijn de voorwaarden voor samenwerking gerealiseerd.
- Ze is in een positie om overzicht te hebben over wat er aan informele initiatieven zijn. Daarmee dus ook welke initiatieven elkaar zouden kunnen versterken. Dat vraagt intern bij de gemeente er wel om dat in gezamenlijkheid met de eigen domeinen te doen (zie ook het volgende punt). Het ligt minder voor de hand dat de informele initiatieven die rol op zich nemen. Formele partijen kunnen er wél een rol in spelen.
- De eigen afdelingen zijn ook representant van de verschillende domeinen. Zij kunnen meer samenwerken op het bieden van ondersteuning in de fasen van escalatie (zie de fasen van polarisatie in de Wijkverbinder). Elkaar en elkaars taak kennen en elkaar weten te vinden, is van belang om de overgangen beter op te vangen, om zoveel mogelijk preventief op te pakken. Met als achterwacht in de eerste plaats 1-op-1 ondersteuning en ondersteuning in de buurt. En wanneer het echt nodig is crisisaanpakken, zoals het Interventieteam biedt. Daar zijn verschillende beleidsterreinen en uitvoerenden van de gemeente voor nodig die elkaar aanvullen.
- Een hulpmiddel bij het stimuleren van de samenwerking is de Praatplaat Lokaal en integraal werken. Deze geeft concrete handvatten hoe dat te doen.

6 Hoe nu verder?

En nu?

Movisie heeft ondersteuning geboden aan dit onderzoek, vanuit haar publieke kennisfunctie. Door kennis toe te voegen aan partijen die in de uitvoering actief zijn op het gemeentelijke niveau, kunnen leerprocessen worden versneld. We zijn gestart met dit onderzoek op basis van een vraag van de gemeente. Movisie heeft daarvoor samen met Stichting Reindert diverse aanknopingspunten gevonden.

Dit rapport omvat een set van adviezen, aangevuld met onderbouwde kennis, waarmee de gemeente aan de slag kan. De onderzoekers van Stichting Reindert kwamen ook een paar situaties tegen die om directe actie vroegen en hierbij hebben zij handelend opgetreden.

Het belangrijkste advies is om als gemeente meer zichtbaar te zijn in de wijken en verbinding te zoeken met inwoners. Daarnaast wordt aangeraden te starten met een focus op jongeren, in het bijzonder de 2%-jeugd.

De gemeente heeft in de loop van het onderzoek al diverse initiatieven gestart en/of aanpakken doorontwikkeld. Enkele voorbeelden hiervan staan hieronder in het kader. Deze lijst is beslist niet uitputtend, de afdelingen betreffende het fysieke domein zijn hier bijvoorbeeld niet over bevraagd.

Initiatieven en/of aanpakken gemeente Huizen

- Subsidieaanvraag voor versterking van de aanpak personen met onbegrepen gedrag;
- Wijkveiligheidswandelingen in de Week van de Veiligheid;
- Wijkspreekuur van de boa's met een beleidsmedewerker ernaast (vanaf november 2023);
- Een speciale participatiecoach is begonnen bij de gemeente en wordt gemeentebreed ingezet;
- Vernieuwde voorbereiding aanpak jaarwisseling met meer maatwerk per hotspot en betrokkenheid ondernemers en jongerenwerk;
- Ambulant team van Sociaal Domein, dat bestaat naast het Interventieteam;
- Aanpak woonoverlast die steeds beter vorm en inhoud krijgt;
- Verbeterplan (gemeentebreed) over de communicatie van de gemeente;
- Extra ondersteunende inzet op één school vanuit zorg & veiligheid (naar aanleiding van een incident), inmiddels wordt nagedacht over mogelijke uitbreiding van deze inzet naar andere scholen die hier behoefte aan hebben.

Bovenstaande lijst is niet limitatief.

Het onderzoek is afgerond en er is goed zicht gekomen op wat er de komende tijd kan worden gedaan, zowel bij de gemeentelijke organisatie als bij de betrokken inwoners en de betrokken maatschappelijke organisaties. De inzet vanuit Movisie en de partners van Stichting Reindert kan hiermee worden afgerond, maar het is raadzaam om de beschikbare kennis juist ook in de vervolgfase te blijven inzetten, om zo een lerende organisatie te blijven en zowel gemeentelijke en sociaal professionals als betrokken (actieve) inwoners te voeden.

Bijlage 1: Opdracht en aanpak

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Doelstelling: De gemeente wil beter en sneller signaleren om zo pro-actiever en preventiever op te kunnen treden, met speciale aandacht voor de veerkracht van bewoners, de rol van de gemeente en andere organisaties. De gemeente streeft hierbij naar samenwerking tussen inwoners, buurt(en) en de gemeente.

Zij heeft Movisie en Stichting Reindert gevraagd om te onderzoeken hoe zij dit kan realiseren.

Hiervoor zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- a. Wat leeft er bij de individuele bewoners van de wijken Stad en Lande, Oostermeent en Bovenmaten op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en welke invloed heeft dit op het algemene gevoel qua veiligheid en leefbaarheid in de wijk? Er is speciale aandacht voor extramuralisering van ggz-problematiek, spanningen in relatie tot diversiteit en jeugdproblematiek zoals jeugdoverlast.
- b. Hoe werkt de signaleringsfunctie vanuit de wijk en bewoners? En indien nodig, hoe kan deze worden versterkt zodat signalen eerder de gemeente bereiken?
- c. Hoe ziet de veerkracht van bewoners er nu uit? En indien nodig, hoe kan de veerkracht van bewoners worden versterkt?
- d. Welke rol kan de gemeente spelen in relatie tot de signaleringsfunctie en de veerkracht onder bewoners? En welke mensen en organisaties (in de wijken) kunnen hier een belangrijke rol in spelen en hoe?

1.2 Aanpak

Om antwoord te geven op deze vragen zijn de volgende activiteiten ondernomen:

1. Onderzoek in de wijk: observaties en interviews in de genoemde wijken. Bij urgente kwesties komen de onderzoekers gelijk in actie.
2. Analyse van de bevindingen in de praktijk aan de hand van wetenschappelijke kennis voor verklaringen, ideeën en mogelijke oplossingen die vanuit de gemeente geïnitieerd of gestimuleerd kunnen worden op korte en (middel)lange termijn. Daarbij worden beproefde aanpakken en praktijkvoorbeelden aangereikt.
3. Concrete handvatten om de samenredzaamheid van de gemeenschap en de signalering in de genoemde wijken te vergroten ter bevordering van de preventie van drugsproblematiek en overlast; het verbeteren van de omgang tussen bewoners onderling, zodat ze minder last ervaren van extramuralisering van ggz-problematiek en spanningen in relatie tot diversiteit en tot slot versterken van (ervaren) leefbaarheid en veiligheid, onder andere voor jongeren.

Movisie monitort van meet af en bij urgente vraagstukken of dilemma's die de onderzoekers tegenkomen. Tegelijk voeden zij de onderzoekers met kennis.

1.3 Verantwoording aanpak

Binnen dit traject treden de twee oprichters van Stichting Reindert op als actieonderzoekers en interventiespecialisten, waarbij zij 'met hun poten in de klei' de wijken in trekken om met zoveel mogelijk relevante inwoners en professionals het gesprek aan te gaan over hun ervaringen rondom ervaren leefbaarheid en veiligheid (met nadruk op: extramuralisering van ggz-problematiek, overlast- en drugsproblematiek en spanningen in relatie tot diversiteit) in Huizen. Daarnaast is gekeken naar de signaleringsfunctie en veerkracht van bewoners. Acties die nodig bleken, werden direct in de steigers

gezet. Movisie heeft Stichting Reindert hierbij ondersteund door hun bevindingen te analyseren en te duiden aan de hand van bestaande kennis uit de wetenschap en de praktijk. Op basis daarvan is een aantal oplossingsrichtingen geformuleerd waarbij onderbouwde kennis en een handelingsperspectief worden aangereikt, met daarbij concrete tools en 'good practices'.

Voor dit onderzoek is Stichting Reindert gedurende 18 weken minimaal één dag per week de straat op gegaan in Huizen om te observeren en te spreken met inwoners en mensen die professioneel of maatschappelijk actief zijn in Huizen, van de wijkagent tot initiatiefnemers van vrijwilligersorganisaties, van jongerenwerkers tot plaatselijke ondernemers en inwoners. Specifiek is er onderzoek gedaan in de wijken Stad en Lande, Oostermeent en Bovenmaten. Enkele keren is er uitgeweken naar omliggende wijken. Bijvoorbeeld een school die tegen de bewuste wijk aanligt. Ook het wijkpreventieteam lag buiten genoemde wijken, maar is wel gesproken in verband met het initiatief dat daar genomen wordt.

Bij aanvang van het onderzoek beschikte Stichting Reindert vanuit eerdere werkzaamheden binnen de gemeente Huizen al over enkele contacten. Deze contacten hebben zij als eerste benaderd en vervolgens hebben zij gebruik gemaakt van het sneeuwbaaleffect: een gesprekspartner wijst hen weer op andere relevante actoren, en zo gaat het balletje rollen. Op deze manier bouwt Stichting Reindert snel een eigen netwerk op binnen de gemeente. Verder zijn er open gesprekken geweest tussen Stichting Reindert en betrokken actoren binnen de gemeente. Gedurende het onderzoek heeft Stichting Reindert diverse acties uitgezet wanneer dit nodig en urgent werd geacht. In totaal heeft Stichting Reindert circa 50 bewoners en professionals één of meerdere keren uitgebreid gesproken. Een deel van de geïnterviewden is als bewoner én als professional gesproken.

Stichting Reindert voert de gesprekken met bewoners en professionals op een laagdrempelige, vertrouwelijke en informele manier. Zij kunnen zich goed inleven in de persoon die tegenover hen zit en dit wekt vertrouwen. Daardoor voelen mensen ruimte om openlijk te praten over hun ervaringen. De inzichten uit deze gesprekken worden geanonimiseerd gedeeld in deze rapportage. Bij de gegeven casussen gebruiken we fictieve namen en we vermelden geen casussen die te herleiden zijn tot een specifiek persoon.

Movisie heeft Stichting Reindert gedurende het onderzoek ondersteund en tweewekelijks is samen gereflecteerd op de bevindingen. Elk verhaal en opgehaalde informatie is geanalyseerd. Daarbij is gebruik gemaakt van bestaande kennisbronnen, van onder meer het Trimbos-instituut, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV), het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en Movisie. Met een aantal experts van Movisie en het NJI is ook een reflectiesessie georganiseerd waarbij allen hun inzichten over het thema vanuit hun specifieke expertise hebben gedeeld.

Bijlage 2: Situatieschets en cijfers

Hier geven we een beknopte schets van de achtergrond en context waarbinnen dit onderzoek heeft plaatsgevonden.

Enkele algemene cijfers over Huizen:

- 41.272 inwoners op 1-1-2023⁵.
- Huizen is een relatief rijke gemeente. Met een gemiddeld inkomen van € 31.800 per inwoner staat Huizen op plek 59 in de ranglijst op basis van gemiddeld inkomen (van de 344 gemeenten in Nederland)⁶.
- Huizen kent een relatief grote inkomensongelijkheid⁷. Het gemiddelde inkomen van bewoners lag in 2021 op € 31.800, maar dit verschilt sterk per wijk. Volgens allecijfers.nl is het gemiddelde inkomen in de rijkste wijk Buitenwijken namelijk € 68.600, terwijl dit in de armste wijk Stad en Lande € 25.600 is⁸. Het CBS schrijft dat een hogere inkomensongelijkheid vaker voorkomt in rijke gemeenten.
- In Huizen maken jongeren een relatief klein deel uit van het totale inwoneraantal: 10,5% van de inwoners in Huizen is tussen de 15-25 jaar (12,3% van de inwoners van Nederland valt in deze leeftijdscategorie)⁹.
- In Huizen heeft 22% van de bevolking een migratieachtergrond. Dat is iets minder dan gemiddeld in Nederland (25%).¹⁰

Eerder onderzoek naar veiligheid, drugsgebruik en -handel in Huizen

Onderzoeksbureau Research 2Evolve heeft in 2022 in opdracht van de gemeente Huizen een onderzoek uitgevoerd onder ruim 1100 inwoners over veiligheid (Research 2Evolve, 2022). De vragen hadden betrekking op de beleving van veiligheid van inwoners en mogelijke oorzaken van die beleving. Uit de resultaten blijkt dat 83% van de deelnemers zich over het algemeen veilig voelt in Huizen. Aan de andere kant geeft 72% van hen aan zich in een bepaalde situatie onveilig te hebben gevoeld – in de buurt in de afgelopen 12 maanden. De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn te hard rijden (40%), rondhangende jongeren / jeugdoverlast (24%) en vervuiling (18%).

83% van de deelnemers voelt zich mede verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de buurt en 80% wil kunnen aangeven welke problemen met voorrang moeten worden aangepakt. Driekwart (75%) van hen wil meewerken aan een veilige samenleving, met name door deel te nemen aan enquêtes (63%) en/of een vorm van buurtpreventie zoals een BuurtWhatsApp (32%). Deelnemers worden het liefst door de gemeente geïnformeerd over veiligheidsonderwerpen via gemeentepagina de Omrooper (45%), nieuwsbrieven via e-mail (36%) of via de website van de gemeente (33%).

In 2017 is voor de gemeente Huizen een gemeentelijk ondermijningsbeeld opgesteld door het RIEC Midden-Nederland: professionals signaleren dat jongeren soft- en harddrugs verhandelen en gebruiken op openbare plekken zoals winkelcentra, parkeerplaatsen en -garages. Zij duiden het drugsgebruik onder jongeren in Huizen als 'steeds prominenter'.

⁵ Feiten en cijfers | Gemeente Huizen

⁶ Ranglijst van het hoogste en laagste gemiddelde inkomen per inwoner van de gemeenten in Nederland (allecijfers.nl)

⁷ Inkomensongelijkheid (cbs.nl). Het CBS gebruikt de zogenaamde Gini-coëfficiënt om de 'ongelijkheid gestandaardiseerd besteedbaar inkomen' per gemeente te vergelijken.

⁸ Ranglijst van het hoogste en laagste gemiddelde inkomen per inwoner van de wijken in de gemeente Huizen (15 juni 2023 bijgewerkt) (allecijfers.nl)

⁹ <https://allecijfers.nl/gemeente/huizen/#leeftijdsgroepen>

¹⁰ StatLine - Regionale kerncijfers Nederland (cbs.nl)

In het rapport 'Drugs en Jonge Aanwas' (RIEC Midden-Nederland, 2021) binnen het programma Straatwaarde(n) is de (hard)drugsproblematiek onder jongeren in Huizen diepgaander verkend. Wat blijkt onder andere? 1. Het gebruik van verschillende vormen van soft- én harddrugs is genormaliseerd onder een deel van de jongeren. 2. Het is makkelijk om aan zowel soft- als harddrugs te komen. 3. Drugs wordt veelal verhandeld rondom school en op openbare plekken (met name parkeerplaatsen); het wordt ook thuis bezorgd. Drugs bestellen gebeurt online of via sociale media. Bezorging gebeurt met auto's, scooters of de fiets. 4. Criminalisering van jongeren komt vooral voor onder jongeren die te maken hebben met meerdere risicofactoren: jongeren met complexe problematiek bij wie het vaak ontbreekt aan een positief en duurzaam toekomstperspectief. Het gaat vooral om jongens vanaf 15 jaar. 5. Redenen om te kiezen voor een carrière in de drugscriminaliteit zijn: snel en makkelijk geld verdienen; erbij horen en het verkrijgen van status. Dat drugsgebruik en -handel zijn genormaliseerd vergemakkelijkt het instappen in de drugscene.

Recente cijfers omtrent (mentale) gezondheid en veerkracht in Huizen

Uit de Corona Gezondheidsmonitor 2022 blijkt dat 18% van de bevolking van 18 jaar of ouder psychische klachten heeft. Dat is minder dan gemiddeld in Nederland (22%). Verder blijkt uit de monitor onder andere dat het aandeel mensen met een (zeer) hoge veerkracht in Huizen iets hoger is dan gemiddeld in Nederland (51% en 49%), dat minder mensen zich (sterk) eenzaam voelen (10% en 14%), maar ook dat iets meer mensen (heel) veel stress ervaren (22% en 20%). Daarnaast is te zien dat een hoger aandeel vrijwilligerswerk in georganiseerd verband doet (28% en 25%) en dat er minder mensen zijn die emotionele steun missen (4% en 6%)¹¹.

Cijfers omtrent de (mentale) gezondheid van jongeren zijn zorgwekkend (ook landelijk). Volgens de Gezondheidsmonitor 2021 ervaaarde dat jaar 49% van de tweede- en vierdeklassers in Huizen (zeer) vaak stress (t.o.v. 44% landelijk). Verder voelde 32% van de onderzochte Huizense jongeren zich soms tot altijd eenzaam (t.o.v. 30% landelijk) en had 20% in de 'afgelopen 12 maanden' suïcidale gedachten (21% landelijk). Toch voelde 90% van de Huizense jeugd zich 'voldoende weerbaar' volgens de Gezondheidsmonitor (88% landelijk). In de Gezondheidsmonitor 2021¹² – GGD-onderzoek onder middelbare scholieren in de tweede en vierde klas – zijn de volgende cijfers omtrent middelengebruik in Huizen te zien: 53,7% van de onderzochte jongeren in Huizen gebruikte (ooit) alcohol (52,9% landelijk) en 27,5% was ooit dronken of aangeschoten (23% landelijk), 10,8% heeft ooit wiet of hasj gerookt (8,2% landelijk). Deze cijfers wijzen op een landelijk probleem dat zich niet alleen in Huizen afspeelt.

¹¹ [StatLine - Corona Gezondheidsmonitor: bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022 \(rivm.nl\)](#)

¹² [StatLine - Corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021; regio \(rivm.nl\)](#)

Bijlage 3: Overzicht van interventies en kennisbronnen en literatuur

Interventies en kennisbronnen voor het onderwijs

- Richtlijn verslavingspreventie binnen het onderwijs (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/docs/b4a24939-98b2-4fcb-ab1b-6ae96352ebdf.pdf>
- Kapot Sterk – preventief onderwijsprogramma voor leerlingen van groep 7 en 8 om jonge jeugd weerbaarder te maken tegen verleidingen uit de (drugs)criminaliteit (CCV)
 - o [https://hetccv.nl/fileadmin/Afbeeldingen/Onderwerpen/Ondermijning_en_jongeren_toolbox /FA Q Kapot Sterk 1.1.pdf](https://hetccv.nl/fileadmin/Afbeeldingen/Onderwerpen/Ondermijning_en_jongeren_toolbox_FA_Q_Kapot_Sterk_1.1.pdf)
- De Gezonde School Aanpak – programma dat onderwijsprofessionals helpt om een gezonde leefstijl vanzelfsprekend te maken (PO-raad, VO-raad, MBO raad, RIVM en GGD GHOR Nederland)
 - o <https://www.gezondeschool.nl/>
- Helder op School – onderdeel van de Gezonde School, met specifieke aandacht voor preventie van roken, alcohol en drugs (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/aanbod/helder-op-school/>
- Toolbox Opvoeding & Uitgaan – biedt bouwstenen voor een ouderavond over alcohol en drugs op de middelbare school (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/kennis/uitgaan-alcohol-en-drugs/toolbox-opvoeding-en-uitgaan/>
- Welbevinden op School – kennis- en ondersteuningsprogramma dat scholen, gemeenten en gezondheidsbevorderaars van de GGD handvatten biedt om schoolbreed te werken aan het welbevinden van leerlingen en studenten (Trimbos-instituut en Pharos)
 - o <https://www.trimbos.nl/aanbod/welbevinden-op-school/>
- De keerzijde van afschrikkende voorlichting over drugs op school – blog over overwegingen waar een school rekening mee moet houden bij drugspreventie (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/actueel/blogs/de-keerzijde-van-afschrikkende-voorlichting-over-drugs-op-school/>

Interventies en kennisbronnen voor sociaal professionals bij gedragsproblemen en/of middelengebruik van jongeren

- Grip op je Dip – online chatcursus voor jongeren die al een tijdje in een dip zitten
 - o <https://gripopjedip.nl/>
- Multidimensionale familietherapie (MDFT) – systeemtherapie voor jongeren met enkelvoudig of meervoudig probleemgedrag waarvan de centrale elementen delinquentie of stoornissen in alcohol- of drugsgebruik zijn (NJi)
 - o <https://www.nji.nl/interventies/multidimensionale-familietherapie-mdft>
- Forensische Ambulante Systeem Therapie (FAST) – bedoeld om bij jongeren de kans op recidive van probleem- en delictgedrag met antisociaal of grensoverschrijdend gedrag te verminderen of te voorkomen (NJi, Movisie en Trimbos-instituut)
 - o <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-FAST.pdf>
- Ouderschap met Liefde en Grenzen (OLG) – intensief, relatief kortdurend behandelprogramma voor gezinnen met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar die matige tot ernstige externaliserende gedragsproblemen vertonen en bij wie sprake is van (dreigend) delictgedrag (NJi, Movisie en Trimbos-instituut).
- TOPs! – groepstraining voor jongeren met antisociaal en delinquent gedrag (NJi, Movisie en Trimbos-instituut)
 - o <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/uitgebreide-beschrijving-Top-s-Hulpverleningsvariant.pdf>

- Moti-4 – laagdrempelig traject van gesprekken voor jongeren van 14 t/m 24 jaar die in de problemen dreigen te raken door middelengebruik, gokken of gamen (NJI)
 - o <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-Moti-4.pdf>
- Be wise, think twice (voor preventiemedewerkers) – lespakket voor de onderbouw van het cluster 4 voortgezet speciaal onderwijs over de risico's van het gebruik van alcohol en drugs (NJI)
 - o <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-08/Be%20wise%20think%20twice.pdf>
- Open en Alert – interventie om problematisch middelengebruik te voorkomen of verminderen (NJI)
 - o https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Uitgebreide-beschrijving-Op-Koers_0.pdf
- Toetsingskader harm reduction interventies – instrument voor professionals om te beoordelen of hun interventies om jongeren voor te lichten over drugsgebruik geen averechts effect hebben (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2021/11/AF1719-Toetsingskader-harm-reduction-interventies-recreatief-drugsgebruik-DEF.pdf>
- Infosheet 'Opvoeding & Uitgaan' – infosheet voor preventieprofessionals over wat ouders kunnen doen in de middelenopvoeding van hun kind (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2021/12/AF1509-Factsheet-Opvoeding-en-uitgaan.pdf>
- Factsheet 'Opvoeding & Middelengebruik' – factsheet over het effect van verschillende opvoedstrategieën (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2021/11/AF1879-Opvoeding-en-middelengebruik.pdf>

Interventies en kennisbronnen voor gemeenten

- Drugsbeleid: advies voor gemeenten – ondersteuning, advies, kennisbevordering en implementatie voor gemeenten die aan de slag willen met drugsbeleid (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/aanbod/diensten/advies-voor-gemeenten/drugsbeleid-gemeenten/>
- Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) – preventieaanpak voor gemeenten, gericht op het voorkomen van alcohol-, drugs- en tabaksgebruik door jongeren (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/aanbod/opgroeien-in-een-kansrijke-omgeving/over-opgroeien-in-een-kansrijke-omgeving/>
- Werken aan mentale gezondheid van jongeren - adviezen voor gemeenten tijdens de coronacrisis (NJI)
 - o <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Werken-aan-mentale-gezondheid-van-jongeren.pdf>
- Handreiking 'Bevordering mentale gezondheid jeugd' – handvatten voor gemeenten om invulling te geven aan het bevorderen van mentale jeugdgezondheid van jeugd (Pharos en Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2021/11/AF1853-Handreiking-bevordering-mentale-gezondheid-jeugd.pdf>

Kennisbronnen over middelengebruik en verslavingspreventie

- Wat werkt bij middelengebruik? – overzicht van wat er bekend is over werkzame interventies voor jeugdigen met middelenproblemen (NJI)
 - o https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Watwerkt_middelengebruik.pdf
- Risicofactoren voor middelenmisbruik en verslaving (NJI)
 - o <https://www.nji.nl/middelenmisbruik-en-verslaving/risicofactoren>
- Skip die Trip – samenwerking tussen 32 gemeenten in de regio Oost-Brabant om normaliseren van drugs tegen te gaan
 - o <https://www.skipdietriple.nl/>
- Infographic 'Determinanten en normalisering van drugsgebruik' (SKIP)
 - o <https://www.ggdbzo.nl/app/uploads/sites/2/2022/10/infographic-skip-determinanten-en-normalisering-van-drugsgebruik.pdf>

Overige kennisbronnen

- Factsheet 'Inzetten van rolmodellen: waarom en hoe?' (CCV)
 - o https://wegwijzerjeugdveiligheid.nl/fileadmin/user_upload/Bestanden/Publicaties/210826_J_V_Rolmodellen.pdf
- De effectiviteit van de inzet van rolmodellen in leefstijlcampagnes – strategische verkenning naar de effectiviteit van het inzetten van rolmodellen binnen campagnes die zich richten op de preventie van ongezond leefstijlgedrag (Trimbos-instituut)
 - o <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/sites/31/2021/09/af1359-de-effectiviteit-van-de-inzet-van-rolmodellen-in-leefstijlcampagnes.pdf>
- Rapport 'Wat werkt bij het versterken van weerbaarheid van jongeren' (Movisie)
 - o https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2022-01/Wat-werkt-bij-het-versterken-van-weerbaarheid-van-jongeren_dossier.pdf
- Rapport 'Grensoverschrijdend gedrag aanpakken. Wat werkt bij het activeren van omstanders?' (Movisie)
 - o <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-11/Grensoverschrijdend-gedrag-aanpakken-rapport-nov21.pdf>
- Infographic 'Omstanders activeren. Wat werkt bij de aanpak van grensoverschrijdend gedrag?' (Movisie)
 - o <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-06/Omstanders-activeren-stappenplan.pdf>

Versterken bewonersinitiatieven

Arum, S. van & Xanten, H. van. (2021, juni 1). *De preventieve waarde van bewonersinitiatieven en vrijwilligerswerk*. Movisie. <https://www.movisie.nl/artikel/preventieve-waarde-bewonersinitiatieven-vrijwilligerswerk>

Arum, S. van. (2022). *Het belang van samenwerking tussen bewonersinitiatieven en gemeenten*. Utrecht: Movisie. Geraadpleegd 9 juli 2023, van <https://www.movisie.nl/artikel/belang-samenwerking-tussen-bewonersinitiatieven-gemeenten>

van Pelt, M., & Repetur, L. (2018). *De sociale basis: Terug van weggeweest*. Startnotitie. Movisie. <https://www.movisie.nl/publicatie/sociale-basis-terug-weggeweest>

[Effecten bewonersinitiatief zichtbaar maken met Veranderverhaaltool](#)

Literatuur en lees meer ...

Sociaal kapitaal

Dermeaux, J. (2021, juli 6). *Hoe werken vooruitstrevende gemeenten aan vrijwilligerswerkbeleid?* Movisie. <https://www.movisie.nl/artikel/hoe-werken-vooruitstrevende-gemeenten-aan-vrijwilligerswerkbeleid>

Fokkema, M., Uyterlinde, M., Tol, A. van, & Brock, A. (z.d.). *Slagkracht in de wijk*. Geraadpleegd 25 mei 2023, van <https://wijkwijzer.org/actueel/onderzoek/slagkracht-in-de-wijk>

Gast, W.J. de & Wijnperle, D. (2011). *Vrijwilligers Vinden en binden van betrokken medewerkers*. SPB BV. <https://www.speelplein.net/Download/vrijwilligersvinden-en-bindenvanbetrokkenmedewerkers.pdf>

Kruijswijk, W., Hoek, K. van den, & Maat, J.W. van de. (2014). *Bouwen aan Buurthulp*. Movisie. <https://www.movisie.nl/publicatie/bouwen-aan-buurthulp>

Nugteren, P. & Jaarsveld, C. van. (2023). *De Logica van de Straat*. Universiteit voor Humanistiek (UvH) en DRIFT. <https://www.straatliefde.nl/cases/logicavandestraat>

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and Schuster.

Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). *Social capital: Implications for development theory, research, and policy*. The World Bank Research Observer, 15(2), 225-249.

Burgerparticipatie

Arnstein, S. R. (1969). *A ladder of citizen participation*. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216-224.

Bruijn, D. & Noordewier, Y. (2023). *Nieuwe verkenning Movisie naar ruimte invloed inwoners*. Movisie. <https://www.movisie.nl/publicatie/nieuwe-verkenning-movisie-naar-ruimte-invloed-inwoners>

Hickey, S., & Mohan, G. (2004). Towards participation as transformation: Critical themes and challenges. In S. Hickey & G. Mohan (Eds.), *Participation: From tyranny to transformation? Exploring new approaches to participation in development* (pp. 3-25). Zed Books.

Diversiteit en inclusie

Amin, A. (2002). *Ethnicity and the multicultural city: Living with diversity*. Environment and Planning A, 34(6), 959-980.

Florida, R., & Mellander, C. (2006). The global creative class and the creative economy. Journal of Economic Geography, 6(4), 451-467.

Sociale voorzieningen:

Kawachi, I., & Berkman, L. F. (2001). Social ties and mental health. Journal of Urban Health, 78(3), 458-467.

Sampson, R. J., & Raudenbush, S. W. (2004). Seeing disorder: Neighborhood stigma and the social construction of "broken windows". Social Psychology Quarterly, 67(4), 319-342.

Samenwerken tussen sectoren

Binkhorst, J., Overkamp, E., & Wilken, J.P. (2019). *Integraal werken ontrafeld | Hogeschool Utrecht*. Hogeschool Utrecht. <https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/integraal-werken-ontrafeld>

Binkhorst, J. (2021). *Eindrapport Lokaal & Integraal Werken aan Participatie | Hogeschool Utrecht*. Hogeschool Utrecht. <https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/eindrapport-lokaal--integraal-werken-aan-participatie>

Deth, A. van. (2023, mei 11). *Duurzaam bouwen aan integraal werken: Het belang van dienend beleid*. Movisie. <https://www.movisie.nl/artikel/duurzaam-bouwen-aan-integraal-werken-belang-dienend-beleid>

Kenniscentrum Sociale Innovatie & Movisie. (2023). *Praatplaat Lokaal en integraal werken.pdf*. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-04/Praatplaat%20Lokaal%20en%20integraal%20werken.pdf>

Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein. (2021). *Visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein* (p. 18). VNG. https://vng.nl/sites/default/files/2021-12/visitatiecommissie-financiele_20211104.pdf

Vliet, A. van. (2017, april 26). *Buurthuizen zijn het 'ecosysteem' van een sociale buurt*. buurtwijs.nl. <https://www.buurtwijs.nl/content/buurthuizen-zijn-het-ecosysteem-van-een-sociale-buurt>

Overig

Adger, W.N. (2000). Social and ecological resilience: are they related? *Progress in Human Geography*, 24(3), 347-364. DOI: 10.1191/030913200701540465

Baar, J. van, Bos, N., Kramer, J., Shields-Zeeman, L. (2022). *Sociale determinanten van mentale gezondheid*. Utrecht: Trimbos-instituut

Bergen, A. van, Xanten, H. van, Vries, S. de, Rensen, P., & Meinema, T. (2022). *Buurt voor iedereen*. Movisie. <https://www.movisie.nl/buurtvooriedereen>

Cankor, E., Noor, S. (2021). *Rapport: 'Weerbare individuen, weerbare gemeenschappen' - Publicatie - Sociaal stabiliteit*. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Jong, J.D.A. de. (2022). *Jongerenwerk voor 'de 2%': Over 'wat werkt' en 'wie werkt' in jongerenwerk om recidive te voorkomen en sociale problematiek te verminderen* (p. 39). Hogeschool Leiden. <https://www.hsleiden.nl/aanpak-jeugdcriminaliteit/publicaties>

Koekoek, B. (2023). *De enorme stijging van het aantal mensen met een psychische stoornis* (Position Paper Bauke Koekoek Nr. 2023Z02755; p. 2).

Labonté, R., & Laverack, G. (2008). *Health promotion in action: from local to global empowerment*. Palgrave Macmillan UK. doi: 10.1057/9780230228375

Research 2Evolve (2022). *Veiligheid Gemeente Huizen – 2022*. Hilversum: Research 2Evolve.

RIEC Midden-Nederland (2021). *'Drugs en Jonge Aanwas' - Huizen*. Utrecht: RIEC Midden-Nederland.

Shields-Zeeman, L., Bon-Martens, M. van, & Smit, F. (2021). *Samen werken aan een mentaal gezonde samenleving*. Utrecht: Trimbos-instituut.